

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

กรณีศึกษาความขัดแย้งระหว่าง รัสเซีย-ยูเครน กับการพัฒนากองทัพไทยในอนาคต

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี เรื่อง “กรณีศึกษาความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครน
กับการพัฒนากองทัพไทยในอนาคต” พิมพ์ครั้งที่ ๑ กรุงเทพฯ จำนวน ๔๐๐ เล่ม
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ๒๕๖๖ จำนวน ๘๖ หน้า

สงวนลิขสิทธิ์ตาม พ.ร.บ. การพิมพ์ พ.ศ.๒๕๓๗

© สิทธิภาษาไทยเป็นของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ผู้อำนวยการ	:	พลตรี ทักษิณ	สิริสิงห์
รองผู้อำนวยการ	:	พันเอก บัณฑูร	บำเรอราช
	:	นาวาอากาศเอก ไชยา	ออกแดง
หัวหน้าโครงการ	:	นาวาอากาศเอกหญิง จุฬารัตน์ เพชรวิเศษ	
รองหัวหน้าโครงการ	:	พันเอกหญิง มัทนิน	เจริญชาติรี
นักวิจัย	:	นางสาว ปาณิสรา	เทียนอ่อน
	:	นางสาว สิริภัทร	เทียมพัฒน์
คณะวิจัย	:	นาวาตรีหญิง จิตรภรณ์	จิตรธร
	:	เรืออากาศโทหญิง ภิรัชญา	อุไรรัตน์
	:	นางสาว ปุณณภา	โชติชินเชาว์
พิสูจน์อักษร	:	พันเอกหญิง วาทีณี	ติงสมบัติยุทธ
	:	นาวาโทหญิง ฉัตรจิรัตน์	พัชรกิจจา
	:	นายจิรายุ	กลัดบุผา
	:	นายยุคล	เพิ่มเจริญ
	:	นางสาวพิมพ์อชิตา	อัครเมธายุทธ
	:	นางสาวภัทรภร	วรั้งอาจ
	:	นางสาวศศิพร	จันทร์มีชัย

จัดพิมพ์โดย

กองศึกษาวิจัยทางยุทธศาสตร์และความมั่นคง

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

๖๒ ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐

โทร ๐๒ ๒๓๕ ๕๑๗๕ เว็บไซต์ www.sscthailand.org

กรณีศึกษาความขัดแย้งระหว่าง

รัสเซีย-ยูเครน

กับการพัฒนากองทัพไทยในอนาคต

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
สารบัญ	ก
สารบัญแผนภาพ	ค
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา	๓
๑.๓ ขอบเขตการศึกษา	๓
๑.๔ วิธีการศึกษา	๔
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๔
บทที่ ๒ ที่มา ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ และความขัดแย้งระหว่าง รัสเซีย-ยูเครน	๗
๒.๑ ที่มาและภูมิหลังทางประวัติศาสตร์	๗
๒.๒ รัสเซียกับการขยายอิทธิพลในประเทศใกล้เคียง	๑๐
๒.๓ ความตึงเครียดระหว่างรัสเซีย-ยูเครน	๑๑
๒.๔ ความสำคัญและความเป็นมาของยูเครน	๑๔
๒.๕ การปฏิบัติการพิเศษทางทหารและสถานการณ์ที่สำคัญ	๑๖
บทที่ ๓ ผลกระทบและบทบาทของชาติต่าง ๆ ต่อกรณีความขัดแย้ง ระหว่างรัสเซีย-ยูเครน	๒๕
๓.๑ ผลกระทบจากกรณีความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน	๒๕
๓.๒ บทบาทของชาติต่าง ๆ ต่อกรณีความขัดแย้งระหว่าง รัสเซีย-ยูเครน	๒๗
๓.๒.๑ ประเทศคู่ปฏิปักษ์	๒๘
๓.๒.๒ ฝ่ายประเทศที่สนับสนุนรัสเซีย	๓๑
๓.๒.๓ ฝ่ายที่แสดงความเป็นกลาง	๓๓

๓.๒.๔ ฝ่ายที่สนับสนุนยูเครน	๓๖
๓.๒.๕ กลุ่มประเทศอาเซียน	๔๓
บทที่ ๔ บทเรียนกับแนวทางการพัฒนากองทัพไทยในอนาคต	๔๗
๔.๑ ความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน กับจุดเปลี่ยนของ ลักษณะสงครามในอนาคต	๔๗
๔.๒ บทเรียนความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน และแนวทาง การพัฒนากองทัพไทยในอนาคต	๕๔
บรรณานุกรม	๖๑
ภาคผนวก	๖๗
ผนวก ก สรุปผลการสัมมนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๖ เรื่อง “กรณีศึกษาความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครนกับ การพัฒนากองทัพไทยในอนาคต” เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๘๓๐-๑๒๐๐ ณ ห้องประชุมศูนย์นวัตกรรมทางทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ	๖๙
ผนวก ข ภาพบรรยากาศการจัดการสัมมนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๖ เรื่อง “กรณีศึกษาความขัดแย้งระหว่าง รัสเซีย-ยูเครนกับการพัฒนากองทัพไทยในอนาคต”	๗๕

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่ ๒.๑	สหภาพโซเวียตเดิม	๘
แผนภาพที่ ๒.๒	Finland Joins NATO (April 2023)	๙
แผนภาพที่ ๒.๓	ประชากรที่ระบุว่าภาษารัสเซียเป็นภาษาแม่ (ภาษาหลัก)	๑๕
แผนภาพที่ ๒.๔	อัตราของประชากรที่พูดภาษารัสเซีย	๑๘
แผนภาพที่ ๓.๑	ผลกระทบจากการรุกรานยูเครนของรัสเซีย	๒๗
แผนภาพที่ ๓.๒	รัสเซียผนวก ๔ แคว้น Luhansk, Donetsk, Zaporizhzhia และKherson	๒๘
แผนภาพที่ ๓.๓	ประธานาธิบดีรัสเซียและเบลารุสจับมือเพื่อแสดงความเป็นพันธมิตรที่ติดต่อกัน	๓๓
แผนภาพที่ ๓.๔	แสดงสมาชิก NATO เมื่อเมษายน ๒๕๕๖	๔๐
แผนภาพที่ ๔.๑	อาวุธทางเทคโนโลยีสมัยใหม่	๔๙
แผนภาพที่ ๔.๒	การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์กับการทหาร/สงคราม	๕๐
แผนภาพที่ ๔.๓	ระบบไร้คนขับ (Unmanned systems)	๕๑
แผนภาพที่ ๔.๔	การบูรณาการความเร็วของการโจมตี	๕๒
แผนภาพที่ ๔.๕	สงครามข้อมูลรูปแบบใหม่ (New form of information warfare)	๕๔
แผนภาพที่ ๔.๖	Hybrid Warfare	๕๕
แผนภาพที่ ๔.๗	ความสามารถของ ISR ในหลาย Domain	๕๖
แผนภาพที่ ๔.๘	ข้อมูลกลุ่มยุทธวิธีของกองทัพรัสเซีย	๕๖
แผนภาพที่ ๔.๙	หลักนิยมของการสงครามแบบลูกผสม (Hybrid Warfare Doctrine)	๕๘

ส่วนที่ ๑

บทนำ

ส่วนที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครนนี้มีมาอย่างยาวนาน สาเหตุของความขัดแย้งเกิดจากในอดีต ยูเครนเคยเป็นสมาชิกของสหภาพโซเวียตมาก่อน จนกระทั่งเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๙๑ (พ.ศ. ๒๕๓๔) ได้แยกตัวออกมาหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต^{*} มีชาวรัสเซียจำนวนไม่น้อยอาศัยอยู่ในยูเครนโดยเฉพาะฝั่งตะวันออก โดยรัสเซียยังไม่ยอมรับเอกราชอย่างสมบูรณ์ของยูเครนเนื่องจากรัสเซียมองยูเครนเป็นส่วนหนึ่งของประเทศตนเองมาโดยตลอด ต่อมาเมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๒๐๑๓ (พ.ศ. ๒๕๕๖) ที่กรุงเคียฟของยูเครน มีการประท้วงต่อต้านประธานาธิบดี วิกเตอร์ ยานูโควิช เนื่องจากมีแนวคิดสนับสนุนรัสเซียอย่างชัดเจน จนทำให้เกิดเหตุการณ์นองเลือด และสุดท้ายประธานาธิบดียาโนวิชหลบหนีออกนอกประเทศและได้ทิ้งรอยแผลขนาดใหญ่ไว้ คือ ความแตกแยกทางความคิดอย่างรุนแรงในหมู่ประชาชนชาวยูเครน

ขณะเดียวกันในช่วงเวลา ค.ศ. ๒๐๑๔ (พ.ศ. ๒๕๕๗) มีชนวนเหตุที่สำคัญหนึ่งเกิดขึ้น คือ การที่รัสเซียเข้ายึดครองและผนวกรวมดินแดนไครเมียซึ่งอยู่ทางตอนใต้และเป็นส่วนหนึ่งของยูเครน ทั้งนี้ มีชาวไครเมียตัดสินใจอยู่ฝั่งเดียวกับรัสเซียผ่านการลงประชามติหาข้อสรุปในพื้นที่พิพาท ก่อนการผนวกรวมอย่างถูกกฎหมาย และเป็นเหตุให้ ๒ ดินแดนทางภาคตะวันออกของยูเครนทำประชามติตามเพื่อประกาศอิสรภาพจากยูเครนด้วยเช่นกัน แต่เหตุการณ์นี้ก็กลับกลายเป็นสงครามแบ่งแยกดินแดนที่ยืดเยื้อมาอย่างต่อเนื่อง ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งคือ

^{*} ชาญชัย คัมปัญญา. (๒๕๖๕). ยูเครนเหวี่ยงการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจ. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๕, แหล่งที่มา <https://www.thaipost.net/columnist-people/93580/>

ภูมิศาสตร์ของยูเครนซึ่งตั้งอยู่ระหว่างรัสเซียกับยุโรป ทำให้ยูเครนพยายามจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือ (NATO) โดยสาระสำคัญในสนธิสัญญานี้ว่า หากประเทศพันธมิตรนาโต้ถูกรุกรานหรือโจมตีโดยประเทศนอกกลุ่มสมาชิก ประเทศพันธมิตรทั้งหมดต้องยื่นมือเข้าปกป้อง ซึ่งในมุมมองของรัสเซีย หากยูเครนสามารถเข้าเป็นสมาชิกฯ ได้สำเร็จ ยูเครนจะกลายเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของรัสเซีย

ทั้งนี้ เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูติน ของรัสเซีย ได้ประกาศรับรองสถานะและส่งกำลังทหารเข้าเขตปกครองตนเองโดเนตสค์ (Donetsk People's Republic: DPR) และเขตปกครองตนเองลูฮันสค์ (Luhansk People's Republic: LPR) ในภูมิภาคดอนบาสของยูเครน^๒ ซึ่งประธานาธิบดีปูติน ประกาศผ่านโทรทัศน์ถึงปฏิบัติการทางทหารในยูเครนว่าเป็นการกระทำเพื่อปกป้องชาวดอนบาสจากการคุกคามและฆ่าล้างเผ่าพันธุ์จากรัฐบาลยูเครนที่ดำเนินมาอย่างยาวนานกว่า ๘ ปี พร้อมเรียกร้องให้กองกำลังยูเครนวางอาวุธ ขณะที่ประธานาธิบดีโวโลดีมีร์ เซเลนสกี ของยูเครนประกาศกฏอัยการศึกและตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัสเซีย^๓ แม้ว่าปัจจุบันยังคงไม่มีข้อสรุปของการเจรจาที่เป็นรูปธรรม แต่อย่างน้อยความคืบหน้าของการเจรจาได้นำมาสู่การหยุดยิงเพื่ออำนวยความสะดวกในการอพยพพลเรือนของยูเครนออกนอกพื้นที่ตามหลักมนุษยธรรม ท่ามกลางการปฏิบัติการทางทหารที่ยังคงดำเนินต่อไป ดังนั้น การศึกษากรณี

^๒ สุพริศร์ สุวรรณิก. (๒๕๖๕). รัสเซีย-ยูเครน: ความขัดแย้งโลกะติก. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๕, แหล่งที่มา: https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_28Feb2022.aspx

^๓ สำนักข่าว BBC NEWS ไทย. (๒๕๖๕). รัสเซีย ยูเครน: โดเนตสค์และลูฮันสค์ สองดินแดนที่ฝ่ายกบฏประกาศแยกตัวเป็นเอกราช. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๕, แหล่งที่มา: <https://www.bbc.com/thai/international-60490769>

^๔ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (๒๕๖๕). ความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน : แนวโน้มที่ยืดเยื้อและผลกระทบในวงกว้าง. สืบค้นเมื่อ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๕, ออนไลน์. แหล่งที่มา: https://www.sscthailand.org/uploads_ssc/research_202209021662082564238166.pdf

ความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน รูปแบบการปฏิบัติการทางทหาร และผลกระทบที่เกิดขึ้น จึงเป็นแนวทางที่จะนำมาศึกษาเพื่อกองทัพไทยสามารถเตรียมความพร้อมรองรับสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต นำไปสู่แนวทางการแสวงหาและการพัฒนา กองทัพในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร อาวุธและยุทโธปกรณ์รวมถึงหลักนิยม ในการรบต่อไป ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ในฐานะ หน่วยงานด้านความมั่นคงและคลังสมองของกองทัพ ได้เล็งเห็นความสำคัญในเรื่อง ดังกล่าว จึงได้จัดทำเอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เรื่อง “กรณีศึกษา ความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครนกับแนวทางการพัฒนากองทัพไทยในอนาคต” เพื่อการเตรียมความพร้อมของกองทัพไทยต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและภาวะ สงครามในอนาคตต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาที่มาและภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ความขัดแย้งระหว่าง รัสเซีย-ยูเครน

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาผลกระทบ บทบาทและแนวโน้มของชาติต่าง ๆ ต่อกรณี ความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษา บทเรียน และแนวทางพัฒนากองทัพไทยในอนาคต

๑.๓ ขอบเขตการศึกษา

การจัดทำเอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เรื่อง “กรณีศึกษาความ ขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครนกับการพัฒนากองทัพไทยในอนาคต” ซึ่งใช้ระยะ เวลาที่ใช้ดำเนินการทั้งสิ้น ๓ เดือน ระหว่างเดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ – กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๖ ทั้งนี้ เอกสารศึกษาเฉพาะกรณีฉบับนี้ ได้แบ่งการนำเสนอเนื้อหาเป็น ๔ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ บทนำ

ส่วนที่ ๒ ที่มาและภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน

ส่วนที่ ๓ ผลกระทบ และบทบาทของชาติต่าง ๆ ต่อกรณีความขัดแย้ง ระหว่างรัสเซีย-ยูเครน

ส่วนที่ ๔ บทเรียน และแนวทางพัฒนากองทัพไทยในอนาคต

๑.๔ วิธีการศึกษา

ในการศึกษาเฉพาะกรณีครั้งนี้ได้แบ่งการดำเนินการมีรายละเอียดต่อไปนี้

๑.๔.๑ การเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บข้อมูลจากการจัดการสัมมนาปัญหา ยุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒ เรื่อง “กรณีศึกษาความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครนกับแนวทางการพัฒนากองทัพในอนาคต” เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๘๓๐-๑๒๐๐ ณ ห้องประชุมศูนย์นวัตกรรมทางทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ วิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนจากหน่วยงานความมั่นคง โดยมีวิทยากรประกอบด้วย (๑) พล.อ. นิพัทธ์ ทองเล็ก ที่ปรึกษาผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (๒) ว.ดร.อดุลย์ กำไลทอง ผู้เชี่ยวชาญด้านรัสเซียศึกษา และนักวิชาการอิสระ (๓) พล.อ.ต. บุญเลิศ อันดารา รองผู้อำนวยการโรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราชและโฆษกกองทัพอากาศ และ (๔) พ.อ. เกียรติชัย โอภาโส รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหลักนิยมและยุทธศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารบก

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการบทความสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สรุปรการประชุมสัมมนา และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

๑.๔.๒ การวิเคราะห์และสรุปผล ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ มาทำการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการสังเคราะห์ผล (Synthesis) เพื่อสรุปผลการวิจัยต่อไป

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๕.๑ ทราบถึงที่มาและภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน

๑.๕.๒ ทราบถึงผลกระทบ บทบาทและแนวโน้มของชาติต่าง ๆ ต่อกรณีความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน

๑.๕.๓ ได้บทเรียน และแนวทางการพัฒนากองทัพไทยในอนาคต

ส่วนที่ ๒

ที่มา ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ และความขัดแย้ง
ระหว่างรัสเซีย-ยูเครน

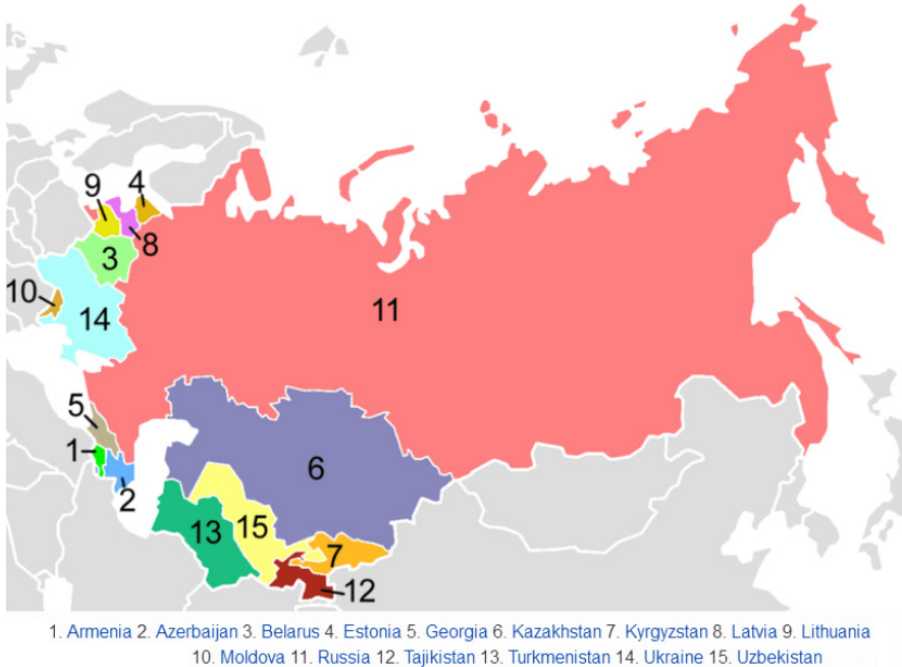
ส่วนที่ ๒

ที่มา ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ และความขัดแย้งระหว่าง รัสเซีย-ยูเครน

๒.๑ ที่มาและภูมิหลังทางประวัติศาสตร์

สำหรับสถานการณ์ความตึงเครียดและความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครนมีมาอย่างยาวนาน นับตั้งแต่สภาพโซเวียตล่มสลาย ในปี ค.ศ. ๑๙๙๑ (พ.ศ.๒๕๓๔) เกิดเป็น ๑๕ ประเทศ ได้แก่ รัสเซีย เอสโตเนีย ลัตเวีย ลิทัวเนีย เบลารุส ยูเครน มอลโดวา จอร์เจีย อาเมเนีย อาเซอร์ไบจาน คาซัคสถาน อุซเบกิสถาน เติร์กเมนิสถาน ทาจิกิสถาน และคีร์กีซสถาน รวมไปถึงอลาสก้า (รัฐของสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ ปี ค.ศ.๑๙๖๗) หากวิเคราะห์ด้านภูมิรัฐศาสตร์รัสเซียและยูเครน ถือว่าเคยเป็นอาณาจักรเดียวกันคือ “สหภาพโซเวียต” ประกอบกับระเบียบโลกภายหลังสงครามเย็นได้ปรับเปลี่ยนให้โลกกลายเป็นมหาอำนาจหลายขั้ว แต่อย่างไรก็ตาม องค์การระหว่างประเทศอย่าง องค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organization: NATO) มีสมาชิกก่อตั้ง ๑๒ ประเทศ คือ เบลเยียม แคนาดา เดนมาร์ก ฝรั่งเศส ไอร์แลนด์ อิตาลี ลักเซมเบิร์ก เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ โปรตุเกส สหราชอาณาจักร และสหรัฐฯ ซึ่งเป็นกลุ่มพันธมิตรด้านการทหารที่ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ.๑๙๔๙ (พ.ศ.๒๔๘๒) โดยวัตถุประสงค์ดั้งเดิมของ NATO เพื่อต่อสู้กับภัยคุกคามที่มาจากรัสเซียที่ขยายอิทธิพลเข้าไปในยุโรปในช่วงหลังสงครามโลก แต่ปัจจุบันยังคงมีอำนาจและขยายพื้นที่ไปยังพื้นที่หรือประเทศดินแดนรัสเซียมากขึ้น แม้ว่า NATO จะมีข้อตกลงที่จะไม่ขยายอิทธิพลไปยังประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะพื้นที่ทางฝั่งยุโรปตะวันออก แต่เมื่อรัสเซียมีความอ่อนแอภายหลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต NATO ก็ใช้ช่วงเวลาดังกล่าวในการขยายอิทธิพลมากขึ้น ประกอบกับกลุ่มประเทศทางยุโรปตะวันออกที่มีความต้องการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ NATO เอง ทั้งนี้ ความต้องการของประเทศอื่น ๆ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความเกรงกลัวต่ออิทธิพลของรัสเซียเดิม จึงหันมาพึ่งพาองค์กรระหว่างประเทศอย่าง NATO

ในการคานอำนาจและหวังพึ่งพา NATO และสหรัฐฯ ในด้านต่าง ๆ ขณะเดียวกัน รัสเซียมีความกังวลต่อการขยายตัวของ NATO เนื่องจากรัสเซียมองว่าการที่สงครามเย็น สิ้นสุดลง แต่ทำไม NATO ที่ถือว่าเป็นผลผลิตของสงครามเย็นยังสามารถดำรงและมีอิทธิพลอยู่ ขณะที่กติกาสัญญาวอร์ซอ (Warsaw Pact) ล่มสลายไปพร้อม ๆ กับ สหภาพโซเวียตแล้ว

แผนที่ ๒.๑ สหภาพโซเวียตเดิม

ที่มา: <https://www.clearias.com/disintegration-of-the-ussr/>

นอกจากนี้ สหภาพยุโรปยังได้ขยายอิทธิพลไปยังประเทศลิทัวเนีย ลัตเวีย และเอสโตเนียในความร่วมมือขององค์กร NATO กับสหรัฐฯ ร่วมกันสร้างฐานทัพใน คีร์กีซสถานและอุซเบกิสถาน เพื่ออำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายกองกำลัง ไปยังอัฟกานิสถาน หรือแม้แต่การขยายอิทธิพลทางด้านประชาธิปไตยของ ชาวตะวันตกเข้ามาในพื้นที่ใกล้เคียงของรัสเซียจากการปฏิบัติดีต่าง ๆ ด้วยความ แตกต่างระหว่างค่านิยม อัตลักษณ์และผลประโยชน์ที่มุ่งเน้นส่งเสริมประชาธิปไตย

สิทธิมนุษยชน และตลาดเสรีที่ตรงข้ามกับแนวคิดของรัสเซีย รวมถึงการที่สหภาพยุโรปเริ่มดำเนินการประกาศนโยบายประเทศเพื่อนบ้านยุโรป (European Neighborhood Policy: NEP) เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้า มั่นคงและปลอดภัยในอาณาเขตเพื่อนบ้านและสหภาพยุโรปเองใน ปี ค.ศ.๒๐๐๙ (พ.ศ.๒๕๕๒) สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ แสดงให้เห็นถึงนโยบายภูมิรัฐศาสตร์ในการแผ่ขยายอิทธิพลที่รุกรานเข้ามายังประเทศใกล้เคียงของรัสเซียมากขึ้น อีกทั้ง รัสเซียเองยังคงความต้องการรักษาความยิ่งใหญ่ของตนให้เสมือนครั้งที่เป็นสหภาพโซเวียต จึงเป็นเหตุผลให้นโยบายและยุทธศาสตร์ของรัสเซียมีทิศทางต่อต้านการดำเนินงานของ NATO และประเทศในสหภาพยุโรปที่ไม่เป็นมิตร โดยเฉพาะเมื่อ NATO ได้ขยายอิทธิพลเข้าปะชิดพรมแดนของรัสเซียมากขึ้น ซึ่งเห็นได้จากการเพิ่มประเทศสมาชิกของ NATO อย่างต่อเนื่องจนล่าสุด NATO ได้ผนวกดินแดนของประเทศฟินแลนด์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในลำดับที่ ๓๑ เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ.๒๐๒๓ (พ.ศ.๒๕๖๖)

แผนภาพที่ ๒.๒ Finland Joins NATO (April 2023)

ที่มา: <https://www.aljazeera.com/news/2023/4/4finland-joins-nato-as-russias-war-grinds-on-in-ukraine>

๒.๒ รัสเซียกับการขยายอิทธิพลในประเทศใกล้เคียง

ภายหลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต รัสเซียพยายามสร้างความสัมพันธ์กับประเทศอดีตสมาชิกสหภาพโซเวียต โดยในเดือนมกราคม ปี ค.ศ. ๒๐๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๓) รัฐบาลรัสเซียได้จัดตั้งสหภาพแรงงานกับประเทศคาซัคสถาน เบลารุส และยูเครน ซึ่งเป็นความร่วมมืออย่างเป็นทางการระดับภูมิภาคยูเรเชียในการสร้างความมั่นคงร่วมกัน และในปี ค.ศ. ๒๐๑๒ (พ.ศ.๒๕๕๕) จัดตั้งสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย (Eurasian Economic Union: EAEU) ทั้งนี้ รัสเซียยังคงต้องการเป็นมหาอำนาจและรักษาเสถียรภาพความมั่นคงรวมถึงความยิ่งใหญ่ของรัสเซียเดิมไว้ พร้อมทั้งไม่ต้องการมหาอำนาจภายนอกเข้ามาแทรกแซงและกำหนดชะตากรรมทางการเมืองและเศรษฐกิจภายในอาณาเขตอิทธิพลของรัสเซีย

โดยหากวิเคราะห์กลุ่มประเทศที่รัสเซียให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ๆ ที่รู้สึกว่าจะต้องหลอหลอมอิทธิพลของตนให้ยังคงอยู่ ได้แก่ เบลารุส คาซัคสถาน ยูเครน และจอร์เจีย ประเทศเหล่านี้ล้วนแต่สามารถปกป้องรัสเซียจากประเทศแถบเอเชียและยุโรป ทำให้รัสเซียเข้าถึงทะเลดำและทะเลแคสเปียน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมและการเกษตรของรัสเซียที่ถือว่าเป็นหัวใจหลักของรัสเซีย นอกจากนี้ ประเทศยูเครนและเบลารุสถือว่าเป็นเสมือนรัฐกันชน (Buffer State) และเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ร่วมกันกับรัสเซียอยู่ไม่น้อย นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ที่สำคัญในการป้องปรามการขยายอิทธิพลของ NATO ด้วย สำหรับกลุ่มประเทศต่อมาที่รัสเซียยังต้องการรักษาและขยายอิทธิพล พร้อมทั้งเพื่อเป็นแนวป้องกันอิทธิพลของสหรัฐฯ ได้แก่ เอสโตเนีย ลัตเวีย ลิทัวเนีย อาเซอร์ไบจาน เติร์กเมนิสถานและอุซเบกิสถาน ถือว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ด้านภูมิรัฐศาสตร์ของรัสเซียเช่นกัน โดยเฉพาะเอสโตเนียที่ติดกับเมืองเซนต์ปีเตอส์เบิร์กและติดกับทะเลบอลติก หรือแม้แต่กลุ่มประเทศที่ไม่เคยเป็นสมาชิกสหภาพโซเวียตมาก่อนและเป็นสมาชิกของ NATO แต่ถือว่าเป็นประเทศที่มีอิทธิพลในภูมิภาคและอาจเป็นมหาอำนาจในอนาคตได้ ได้แก่ เยอรมนี โปแลนด์ ตุรกี และฝรั่งเศส จะเห็นได้ว่าการดำเนินนโยบายภูมิรัฐศาสตร์ยังคงดำเนินอย่างต่อเนื่อง แม้ว่ารัสเซียจะยังคงรักษา

อิทธิพลของตนในภูมิภาคยูเรเชีย พร้อมทั้งยังต้องคอยต่อสู้กับการขยายอิทธิพลของชาติตะวันตก ประกอบกับนโยบายต่างประเทศของประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูติน (Vladimir Putin) ที่มุ่งเน้นการสร้างสถานะของรัสเซียให้เป็นที่ยอมรับในฐานะมหาอำนาจและเพิ่มบทบาทในการแก้ไขปัญหาของสังคมโลก^๕

นอกจากนี้ มีการจัดตั้งองค์การสนธิสัญญาความมั่นคงร่วม (The Collective Security Treaty Organization: CSTO) ในปี ค.ศ. ๒๐๐๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕) ถือว่าเป็นเครื่องมือของรัสเซียในการสร้างอิทธิพลกับกลุ่มประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศสมาชิกสหภาพโซเวียต วัตถุประสงค์หลักประการหนึ่งของการจัดตั้งองค์การดังกล่าว เพื่อกีดกันอิทธิพลของ NATO ที่เริ่มมีการขยายบทบาทเพิ่มมากขึ้นในบริเวณทะเลบอลติกและเทือกเขาคอเคซัสที่รัสเซียถือว่าเป็นการปิดล้อมรัสเซียได้ในอนาคต และสร้างความร่วมมือและศักยภาพทางทหารของประเทศสมาชิก

๒.๓ ความตึงเครียดระหว่างรัสเซีย-ยูเครน

นับตั้งแต่การที่สหภาพโซเวียตล่มสลายลง ภายหลังจากการต่อสู้กับกลุ่มฝ่ายประชาธิปไตยที่นำโดยสหรัฐฯ นับตั้งแต่นั้นในช่วงสงครามเย็น ทำให้กลุ่มประเทศต่าง ๆ ในอดีตสมาชิกสหภาพโซเวียตแยกตัวออกมาปกครองตนเองอย่างอิสระ ซึ่งยูเครนถือว่าเป็นหนึ่งในประเทศเหล่านั้น ส่งผลให้การเมืองภายในประเทศของยูเครนถูกแบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายสนับสนุนความเป็นเอกราชของยูเครน และฝ่ายที่ต้องการให้รัสเซียเข้ามาสนับสนุนกิจการภายในประเทศ^๖ ซึ่งแนวทางและนโยบายการต่างประเทศของยูเครนมีทิศทางและการเปลี่ยนแปลงจากผู้นำประเทศในแต่ละช่วงเวลา

^๕ Internationalstudies. (๒๕๖๐). Russia and Foreign policy. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๖. แหล่งที่มา: <https://oxfordre.com/internationalstudies/display/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-292?jsessionid=AA42945EECA14E7EF96ED9F57F7F2427>

^๖ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (๒๕๖๕). ความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน : แนวโน้มที่ยืดเยื้อและผลกระทบในวงกว้าง. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๖. แหล่งที่มา: https://www.sscthailand.org/uploads_ssc/research_202209021662082564238166.pdf

ทั้งนี้ ยูเครนเริ่มสร้างความสัมพันธ์กับ NATO อย่างเป็นทางการในปี ค.ศ.๑๙๙๒ (พ.ศ.๒๕๓๕) โดยสมัยดังกล่าว เลขาธิการ NATO เดินทางมาเยือน เมืองหลวงยูเครน ส่วนประธานาธิบดีคนแรกของยูเครน คือ เลโอนิด คราฟชุก เดินทาง เยือนสำนักงานใหญ่ NATO ที่กรุงบรัสเซล ประเทศเบลเยียมเช่นกัน แม้ว่ายูเครนจะ ยังไม่ได้เข้ามาเป็นสมาชิกของ NATO ก็ตาม ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่รัสเซียอยู่ใน ช่วงเวลาฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐานของตนเองเป็นอันดับแรก แต่ก็ไม่ได้ละเลยให้ความสำคัญกับกลุ่มประเทศที่เคยอยู่ภายใต้อิทธิพลของสหภาพโซเวียตด้วยเช่นกัน ต่อมา ยูเครนในปี ค.ศ.๒๐๐๔ (พ.ศ.๒๕๔๗) รัสเซียเข้ามามีบทบาทในการเลือกตั้งในปี ดังกล่าว โดยเชื่อว่าผู้สมัครเลือกตั้งประธานาธิบดียูเครนวิคเตอร์ ยานูโควิช (Yukor Yanukovich) มีรัสเซียให้การสนับสนุนอยู่ แต่กลับถูกวางยาพิษจนล้มป่วยแต่ไม่ได้ เสียชีวิต ส่วนผลการเลือกตั้งในครั้งนี้ ยานูโควิชเป็นฝ่ายชนะ แต่กลับถูกกล่าวหาว่า โกงการเลือกตั้ง ส่งผลให้เกิดการประท้วงในวงกว้างครั้งยิ่งใหญ่ หรือที่เรียกว่า “Orange Revolution” จนนำไปสู่การเลือกตั้งซ่อมและผลการเลือกตั้งซ่อมครั้งนี้ ส่งผลให้วิคเตอร์ ยูชเชนโก (Viktor Yushchenko) มีชัยชนะ ซึ่งทำให้ทิศทางของ ยูเครนมีแนวทางตรงข้ามกับรัสเซียโดยสิ้นเชิง และมีนโยบายแข็งกร้าวต่อรัสเซีย เช่น การผลักดันให้ยูเครนเป็นหนึ่งในสมาชิก NATO ต่อมา เมื่อปี ค.ศ.๒๐๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๓) ยานูโควิชกลับได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีอีกครั้ง ส่งผลให้นโยบายของยูเครน หันไปสนับสนุนรัสเซียอีกครั้ง พร้อมกับปฏิเสธความร่วมมือกับสหภาพยุโรปที่จะนำ ยูเครนสู่ข้อตกลงการค้าเสรี อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งภายในประเทศยูเครน มีกันมาอย่างต่อเนื่อง จากการที่ประชาชนภายในประเทศยูเครนแตกออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ สนับสนุนและให้ความสำคัญกับยูเครนกับฝ่ายไม่ยอมรับอำนาจของรัสเซีย ในประเทศของตน จนนำไปสู่การประท้วงใหญ่อีกครั้งในยูเครน เมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.๒๐๑๓ (พ.ศ.๒๕๕๖) จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.๒๐๑๔ (พ.ศ.๒๕๕๗) ที่มีเหตุการณ์ปะทะกันระหว่างตำรวจและผู้ประท้วงทำให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก

จากเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้รัฐสภายูเครนมีมติถอดถอนยานูโควิชเมื่อ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๐๑๔ (พ.ศ.๒๕๕๗) แต่ก่อนการถอดถอนอย่างเป็นทางการให้

ยานูโควิชพ้นจากตำแหน่งประธานาธิบดีและจะมีการเลือกตั้งรัฐบาลชั่วคราวรักษาการขึ้น แต่ยานูโควิชกลับหลบหนีไปยังรัสเซียก่อน ทำให้รัสเซียได้ออกแถลงการณ์ ประณามเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลของยูเครนและการถอดถอนยานูโควิช เป็นการกระทำที่ไม่ชอบธรรมเนื่องมาจากการรัฐประหารที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ขัดต่อ กฎหมาย รัสเซียได้ตอบโต้ด้วยการส่งทหารรัสเซียติดอาวุธเข้ามายังพื้นที่บริเวณ คาบสมุทรไครเมียต่อมารัฐบาลไครเมียได้มีมติแยกตัวเองออกจากยูเครนและเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซีย ทำให้รัสเซียสามารถผนวกไครเมียเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของ ประเทศได้สำเร็จ ยิ่งทำให้พื้นที่บริเวณชายแดนระหว่างรัสเซียและยูเครนมีการปะทะ อย่างรุนแรงมาโดยตลอด อันเป็นผลให้อำนาจทหารของรัสเซียแสดงชัดถึงความ สามารถทางทหารและความยิ่งใหญ่ของตนได้อีกครั้ง จากการทำประชามติสถานะ ของไครเมียเพื่อแบ่งแยกดินแดนผนวกรวมกับรัสเซีย พร้อมทั้งสามารถผลักดันให้ สาธารณรัฐไครเมียออกจากการเป็นส่วนหนึ่งของยูเครนและการสนับสนุนกลุ่ม แบ่งแยกดินแดนยูเครนที่มีผลทำให้เกิดการคว่ำบาตรของชาติตะวันตก ขณะเดียวกัน ก็ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของรัสเซียกลายเป็นมหาอำนาจหลักภายในภูมิภาคอย่างเต็มตัว เมื่อเดือนกันยายน ๒๐๑๔ (พ.ศ.๒๕๕๗) ได้มีตัวแทนจากทั้งรัสเซีย ยูเครน ฝรั่งเศส และเยอรมนีเข้าร่วมประชุมที่เบลารุส เพื่อพยายามหาข้อยุติในความรุนแรงที่เกิดขึ้น จนนำไปสู่การลงนามในข้อตกลงมินส์ (Minsk Agreement) ที่ทั้งฝ่ายรัสเซียและ ยูเครนต้องหยุดยิงและยุติความรุนแรงในพื้นที่ แต่ในความเป็นจริงปัญหาความ ขัดแย้งบริเวณชายแดนของประเทศทั้งสองยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและไม่มีท่าที ว่าจะคลี่คลายได้อย่างง่ายดาย จนนำไปสู่การลงนามในข้อตกลงมินส์ฉบับที่ ๒ (Minsk II Agreement) แต่ก็ไม่สามารถยุติความขัดแย้งได้ นอกจากสถานการณ์ความขัดแย้ง ในพื้นที่ไครเมียแล้ว ยูเครนยังเผชิญกับกลุ่มแบ่งแยกดินแดนภายในยูเครนในหลาย พื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ในบริเวณแถบตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะ ภูมิภาคดอนบาส (Donbas) ท้ายที่สุด รัสเซียลงนามให้ไครเมียเข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง ของรัสเซียและยึดครองพื้นที่ของทะเลดำเอาไว้ สถานการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวจึง ถูกตอกย้ำ เมื่อ ค.ศ. ๒๐๑๙ (พ.ศ.๒๕๖๒) โวลอดิเมียร์ เซเลนสกี (Volodymyr

Zelensky) นักแสดงตลกที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีคนล่าสุดของยูเครน ซึ่งทำที่และนโยบายของเขเลนสกีค่อนข้างหันไปพึ่งพา NATO และทางตะวันตกมากกว่า การให้ความสำคัญกับรัสเซียโดยตรง พร้อมทั้งมีการเรียกร้องให้ NATO รับยูเครน เข้าเป็นหนึ่งในสมาชิกของ NATO แม้ว่า NATO จะยังคงไม่รับยูเครนเข้าเป็นสมาชิก แต่ก็มีท่าทีไม่ปฏิเสธที่จะให้ยูเครนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของ NATO ในอนาคต ซึ่งสาเหตุดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครน เพิ่มมากยิ่งขึ้น จนนำไปสู่ชนวนเหตุที่รัสเซียตัดสินใจให้กำลังทหารเข้าไปในพื้นที่ของ ยูเครนเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ หรือที่เรียกว่า “การปฏิบัติการพิเศษทางทหาร” (Special Military Operation)

๒.๔ ความสำคัญและความเป็นมาของยูเครน

มรดกทางประวัติศาสตร์มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของยูเครนในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ตั้งแต่ยุคของนิกิตา ครุสชอฟ (Nikita Khrushchev) ที่มีการแบ่งเขตการปกครองของโซเวียตใหม่ โดยให้แหลมไครเมียและพื้นที่ทางตะวันออกของแม่น้ำ ดนีเปอร์ (Dnieper River) ไปอยู่ภายใต้การปกครองของยูเครน ดังนั้น เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลาย ยูเครนถูกแยกออกเป็นประเทศใหม่ แต่ความรู้สึกของประชาชนที่ส่วนใหญ่รู้สึกว่าเป็นคนรัสเซียแต่กลับไม่ได้อยู่ภายใต้การปกครองของรัสเซีย อย่างไรก็ตาม ในช่วงแรกยูเครนยังคงไม่สามารถดูแลตัวเองได้ ต้องพึ่งพาการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากรัสเซีย ส่วนรัสเซียเองก็ให้ความสำคัญกับยูเครนเป็นเสมือนบ้านพี่เมืองน้องและมีต้นกำเนิดเดียวกันคือ อาณาจักรคีปสการุส (Kievan Rus) ดังนั้น ดินแดนยูเครนถือว่าเป็นผืนแผ่นดินเดียวกับรัสเซียตามแนวคิดชาตินิยมของรัสเซีย และเสมือนเป็นประตูหน้าต่างและป้อมปราการในการปกป้องรัสเซีย เห็นได้จากการที่รัสเซียเข้าฐานทัพเรือในพื้นที่ไครเมีย

อย่างไรก็ตาม ท่าทีทางการเมืองของยูเครนเริ่มเปลี่ยนไปประมาณช่วงปี ค.ศ. ๒๐๐๐ (พ.ศ.๒๕๔๓) เมื่อสหภาพยุโรปได้ก่อตัวขึ้น มีประชาชนชาวยูเครนทางพื้นที่ ตะวันตกจำนวนมากรู้สึกอึดอัดต่อรัสเซีย และพยายามหันไปหายุโรป เพราะหวังว่า

ยุโรปจะทำให้ความเป็นอยู่ของตนเองดีขึ้น โดยคนกลุ่มนี้ไม่ใช่ชาวรัสเซียแต่เป็นชาวยูเครนที่มีเชื้อสายโปแลนด์ โรมานีเย เป็นต้น ทั้งนี้ ลักษณะเฉพาะของยูเครน สามารถแบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบ ดังนี้ (๑) รูปแบบแรก ยูเครนคือรัฐยุโรปที่มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับยุโรป จึงมีความพยายามพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของตนเองให้เป็นส่วนเดียวกับยุโรป และ (๒) รูปแบบที่ ๒ ยูเครนมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานและใกล้ชิดกับประเทศรัสเซียมากที่สุด จนไม่สามารถแยกรัสเซียกับยูเครนได้ด้วยเหตุนี้ ลักษณะของยูเครนจึงเป็นประเทศที่ถูกสองวัฒนธรรมแบ่งแยกออกจากกันอย่างชัดเจน ซึ่งเห็นได้จากภาษาและวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่ทางตะวันออกมีทิศทางเดียวกับรัสเซีย

แผนที่ที่ ๒.๓ ประชากรที่ระบุว่าภาษารัสเซียเป็นภาษาแม่ (ภาษาหลัก)

ที่มา: <https://euraknot.org/2014/02/26/ukraine-divided-diverse/>

สำหรับรัสเซียยุทธศาสตร์และนโยบายระหว่างประเทศมีทิศทางและมูลเหตุที่สำคัญของการมีรากเหง้าแนวคิดมาจากชนชาติสลาฟที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องชาติพันธุ์ โดยรัสเซียมุ่งมั่นและให้ความสำคัญกับด้านประวัติศาสตร์ เนื่องจากประวัติศาสตร์ของรัสเซียในฐานะสหภาพโซเวียตเป็นเครื่องบ่งชี้ได้ว่ารัสเซียเป็นชาติ

ที่เคยมีอำนาจและความยิ่งใหญ่ แนวคิดดังกล่าวเป็นฐานคิดของชาตินิยม อดีตที่ผ่านมา รัสเซียครองความยิ่งใหญ่ที่สุดของโลกได้ ท่ามกลางความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ที่กระจัดกระจายตามพื้นที่อันยิ่งใหญ่และมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ผู้ปกครอง รัสเซียส่วนใหญ่ โดยเฉพาะปูตินเชื่อว่ารูปแบบการปกครองที่เหมาะสมที่สุดสำหรับ รัสเซียคือรูปแบบการปกครองเชิงกร้าว ดังนั้น มรดกทางประวัติศาสตร์ จึงมีความ สำคัญในการกำหนดแนวทางและนโยบาย รวมถึงพฤติกรรมของประชาชนในพื้นที่ ต่าง ๆ และเป็นแรงผลักดันให้เกิดการแบ่งแยกกันเองภายในประเทศที่ขยายตัวเรื่อย ๆ จนกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างประเทศระหว่างรัสเซียและยูเครน และล่าสุดกลายเป็นการปฏิบัติการทางทหารของรัสเซียในยูเครนที่มีความยืดเยื้อ ขยายขอบเขตและ เพิ่มตัวแสดงที่มากขึ้นตลอดเวลา

๒.๕ การปฏิบัติการพิเศษทางทหารและสถานการณ์ที่สำคัญ

ภายหลังจากที่ประธานาธิบดีปูตินได้ประกาศรับรองสถานะและส่งกำลัง ทหารเข้าเขตปกครองตนเองโดเนตสค์ (Donetsk People's Republic: DPR) และ เขตปกครองตนเองลูฮานสค์ (Luhansk People's Republic: LPR) ในภูมิภาคดอนบาส ของยูเครนเมื่อ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ผ่านโทรทัศน์ถึงปฏิบัติการทางทหารใน ยูเครนที่มีเพื่อปกป้องชาวดอนบาสจากการคุกคามและฆ่าล้างเผ่าพันธุ์จากรัฐบาล ยูเครนที่ดำเนินมาอย่างยาวนานกว่า ๘ ปี พร้อมเรียกร้องให้กองกำลังยูเครนวางอาวุธ ขณะที่ประธานาธิบดีโวลอดีมีร์ เซเลนสกี ของยูเครนประกาศกฏอัยการศึกและ ประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัสเซีย พร้อมทั้งให้ประชาชนอยู่แต่ในบ้านพัก ในระหว่างที่กองทัพกำลังพยายามปกป้องประเทศจากการรุกรานของรัสเซีย แม้ว่า ปัจจุบันยังคงไม่มีข้อสรุปของการเจรจาที่เป็นรูปธรรม แต่อย่างน้อยความคืบหน้า ของการเจรจาได้นำมาสู่การหยุดยิงเพื่ออำนวยความสะดวกในการอพยพ พลเรือนของยูเครนให้ออกนอกพื้นที่ตามหลักมนุษยธรรม ท่ามกลางการปฏิบัติการ ทางทหารที่ยังคงดำเนินต่อไป และอาจทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ เห็นได้จากการที่ รัสเซียใช้ขีปนาวุธไฮเปอร์โซนิก รุ่น Kinzhal ในการโจมตียูเครน รวมถึงการที่ประเทศ

พันธมิตรต่างให้การสนับสนุนอาวุธยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ ให้กับยูเครน พร้อมด้วยมาตรการคว่ำบาตรของชาวตะวันตกในด้านต่าง ๆ เช่น การห้ามนำเข้าสินค้าจากรัสเซีย ตัดรัสเซียออกจากเครือข่าย SWIFT เป็นต้น

ระยะแรกของการเคลื่อนกำลังพลของรัสเซียตั้งแต่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ รัสเซียมีจุดมุ่งหมายที่จะโจมตีและเข้าทำการยึดครองบริเวณโดยรอบของกรุงเคียฟ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของยูเครน พร้อมทั้งมุ่งโจมตีเมืองต่าง ๆ โดยรอบ โดยเฉพาะพื้นที่ทางตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ทางด้านขวาของแม่น้ำดนีเปอร์ (Dnieper River) ซึ่งพื้นที่ดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีประชากรที่ฝึกฝนและยอมรับการสนับสนุนจากรัสเซีย มีภาษา เชื้อชาติและวัฒนธรรมที่ค่อนข้างใกล้เคียงกับรัสเซีย โดยเฉพาะพื้นที่ของภูมิภาคดอนบาสและโดเนตสค์ มักถูกกดดันจากยูเครนนำมาสู่ความแตกแยกภายในพื้นที่ของยูเครนเอง ด้วยความแตกต่างทางด้านภาษาและเชื้อชาติเหล่านี้ ส่งผลให้รัฐบาลยูเครนมองประชากรเหล่านี้ไม่ใช่ประชากรของยูเครน และพยายามควบคุมกลุ่มคนเหล่านี้เป็นพิเศษ ทำให้เกิดกลุ่มต่อต้านหรือกลุ่มกองโจรขึ้น ซึ่งรัสเซียก็เข้าไปมีส่วนคอยให้การสนับสนุนกลุ่มคนดังกล่าวเช่นกัน ต่อมาพื้นที่เหล่านี้จะกลายเป็นพื้นที่ที่สำคัญในการแยกตัวและสนับสนุนเพื่อเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซียในอนาคต เห็นได้จากอัตราของประชาชนยูเครนที่พูดภาษารัสเซียและมีวัฒนธรรมใกล้เคียงกับรัสเซียมากกว่า

Ukraine's ethnic divide

Percent of population which speaks Russian natively

Where Tymoshenko won
vote majority in 2010

Where ousted president
Yanukovich won in 2010

Source: State Statistics Service of Ukraine, (2001 census data)

C. Inton, 28/02/2014

© Reuters

แผนภาพที่ ๒.๔ อัตราของประชากรที่พูดภาษารัสเซีย

ที่มา: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2014/03/putins-playbook-the-strategy-behind-russias-takeover-of-crimea/284154/>

สำหรับสถานการณ์ที่สำคัญที่เกิดขึ้นท่ามกลางความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครน นับตั้งแต่มีการปฏิบัติการทางทหารของรัสเซียในพื้นที่ยูเครน (จนถึงเดือนสิงหาคม ๒๕๖๖) ได้แก่

- **เรือรบมอสควา (Moskva) ถูกโจมตีในทะเลดำ:** เมื่อวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๖๕ เรือรบมอสควาเป็นเรือลาดตระเวนติดอาวุธนำวิถีชั้นสลาวา (Slava Class) ลำเดียวในทะเลดำที่ติดตั้งขีปนาวุธต่อต้านเรือรบและขีปนาวุธจากพื้นสู่อากาศได้เกิดไฟไหม้จนได้รับความเสียหายอย่างมากและจมลงในที่สุด^๗

^๗ Aljazeera. (๒๕๖๕). What is the significance of Russia's Moskva warship sinking?. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๖. แหล่งที่มา: <https://www.aljazeera.com/news/2022/4/15/explainer-what-is-the-significance-of-the-moskva-sinking>

- **การยึดเมืองท่ามารีอูโพล (Mariupol):** จากความพยายามในการยึดเมืองท่ามารีอูโพลริมชายฝั่งทะเลอาซอฟ ซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่เชื่อมต่อกับคาบสมุทรไครเมียและเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญของยูเครนในการส่งออกเหล็ก ถ่านหินและข้าวโพด พื้นที่ดังกล่าวมีการสู้รบกันอย่างดุเดือดและต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน จนในที่สุดกองกำลังรัสเซียสามารถคว้าชัยชนะได้ประมาณกลางเดือน พฤษภาคม ๒๕๖๕
- **การเปิดเส้นทางขนส่งสินค้าบริเวณทะเลดำ:** การที่รัสเซียปิดท่าเรือต่าง ๆ บริเวณทะเลดำนั้น ส่งผลให้การส่งออกธัญพืชที่สำคัญของยูเครน ไม่ว่าจะเป็น น้ำมันดอกทานตะวัน ข้าวสาลี และข้าวโพดต่างได้รับความเสียหายทั้งเศรษฐกิจภายในประเทศยูเครนเอง และส่งผลให้อัตราราคาอาหารของโลกสูงขึ้น เกิดการขาดแคลนอาหารจำนวนมาก จนนำไปสู่การแสวงหาทางออกโดยการให้รัสเซียและยูเครนลงนามในข้อตกลงการขนส่งธัญพืชในพื้นที่ทะเลดำ (Black Sea Grain Initiative) โดยมีตุรกีและองค์การสหประชาชาติเป็นสื่อกลาง เพื่อให้รัสเซียเปิดทางให้ยูเครนส่งออกสินค้าการเกษตรและธัญพืชต่าง ๆ ผ่านทะเลดำได้ตั้งแต่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕ โดยข้อตกลงจะมีอายุ ๑๒๐ วัน และขยายอายุอัตโนมัติหากไม่มีประเทศใดประเทศหนึ่งคัดค้าน มีการเปิดเส้นทางขนส่งครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๕
- **การโจมตีโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ซาปอริซเซีย (Zaponizhzhia Nuclear Power Plant: ZNPP):** โรงไฟฟ้าดังกล่าวเป็นโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ที่ใหญ่ที่สุดในยุโรป ซึ่งอาจก่อให้เกิดภัยพิบัติหรือหายนะด้านนิวเคลียร์ในภูมิภาคได้ตลอดเวลา โดยความรุนแรงของการแพร่กระจายรังสีขึ้นกับความรุนแรงของการระเบิด ซึ่งการแพร่กระจายรังสีจะแพร่กระจายเป็นวงกว้างหลายร้อยกิโลเมตรจากโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ฯ
- **รัสเซียระดมกำลังพลเพิ่ม ๓๐๐,๐๐๐ นาย:** บุตินได้ประกาศระดมกำลังพลสำรองตั้งแต่ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๕ เพื่อปฏิบัติการทางทหารในยูเครน เพื่อเป็นการปกป้องมาตุภูมิ อำนาจอธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดนและ

ประชาชนชาวรัสเซีย^๔ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการระดมพลครั้งใหญ่ครั้งแรกนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ ๒

- **การประกาศผนวก ๔ แคว้นของยูเครน:** รัสเซียประกาศกฎอัยการศึกใน ๔ แคว้นของยูเครนที่รัสเซียผนวกรวมดินแดน ประกอบด้วยแคว้นลูฮันส์ค์ โดเนตสค์ ซาโปริซเซีย และเคอร์ซอน โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๕ รวมทั้งเพิ่มอำนาจให้กับผู้บริหารของทั้ง ๔ แคว้นในการรักษาความมั่นคงในพื้นที่ เช่น การจัดตั้งหน่วยบัญชาการรักษาดินแดน และการจำกัดการเดินทางของประชาชน เป็นต้น ล่าสุดปوتينได้ลงนามในกฎหมายฉบับใหม่ที่จะให้ชาวยูเครนที่อยู่ในดินแดนผนวกใหม่นี้สามารถตัดสินใจขอสัญชาติรัสเซียได้
- **การโจมตีสะพานไครเมีย:** เมื่อ ๘ ตุลาคม ๒๕๖๕ เกิดเหตุเพลิงไหม้จากรถบรรทุกระเบิด (Truck Bombing) โดยการระเบิดเกิดขึ้นบริเวณกลางสะพานไครเมียที่เชื่อมระหว่างรัสเซียและไครเมียที่ผนวกรวมเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซียตั้งแต่ ปี ค.ศ.๒๕๕๗
- **การโจมตีเขื่อน Kakhovka:** เมื่อ ๖ มิถุนายน ๒๕๖๖ เกิดเหตุการณ์การโจมตีเขื่อน Kakhovka ในภูมิภาค Kherson และมีความพยายามโจมตีโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ Zaporizhzhia (ภัยพิบัติด้านนิวเคลียร์) ซึ่งห่างจากเขื่อนดังกล่าวประมาณ ๑๓๐ กม. โดยการกระทำดังกล่าวรัสเซียถือว่าเป็นวิธีการก่อการร้ายอย่างเปิดเผยที่รัฐบาลยูเครนได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากชาติตะวันตก เพื่อให้เกิดภัยพิบัติขนาดใหญ่ ขัดขวางการรุกรานของกองทัพรัสเซียในภูมิภาคในการสนับสนุนการรุกรานในพื้นที่อื่น รวมถึงเพื่อแก้แค้นชาวไครเมียที่อยู่ฝ่ายรัสเซียไม่มีน้ำใจ
- **กรณีของกลุ่ม Wagner และการปิดฉากของ Prigozhin หัวหน้า Wagner:** เมื่อ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๖ นาย Yevgeny Prigozhin หัวหน้า

^๔BBC online. (๒๕๖๕). รัสเซีย : ปูตินระดมกำลังพลสำรอง 3 แสนนาย หลังกล่าวหาชาติตะวันตก“แบล็กเมล” เรื่องอาวุธนิวเคลียร์.(ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ ๓๑ เมษายน ๒๕๖๖.แหล่งที่มา: <https://www.bbc.com/thai/international-62978916>

กลุ่ม Wagner ให้เหตุผลของการบุกโจมตีสหรัฐเซีย เนื่องมาจากไม่พอใจ พล.อ. เซอร์เกย์ ซอยกู รมว.กห.รัสเซีย และ พล.อ.วาเลรี เกราซิมอฟ รอง ผบ.การปฏิบัติการพิเศษทางทหารของรัสเซียในยูเครน คือ ไม่จัดหาอาวุธและกระสุนให้กองทัพรัสเซียอย่างเพียงพอ ทำให้ต้องเสียดินแดนที่เคยยึดคืนและสูญเสียกำลังพลจำนวนมาก พร้อมกับนำกลุ่ม WG เดินทางไปยัง เมือง Rostov-on-Don ทางตอนใต้ของรัสเซีย ห่างจากกรุงมอสโกประมาณ ๑,๑๐๐ กม. และเรียกร้องให้ผู้สนับสนุนลุกขึ้นต่อต้านรัฐบาลรัสเซีย ทั้งนี้ ภายหลังสถานการณ์ดังกล่าวได้คลี่คลายลง จากการที่ประธานาธิบดีเบลารุส เสนอเข้ามาเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ย โดยผลสรุปคือ ให้ผู้นำ Wagner และกองกำลังยุติการก่อกบฏและลี้ภัยไปยังประเทศเบลารุส อย่างไรก็ตาม เมื่อ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๖ ถือว่าเป็นการปิดฉากของ Prigozhin หัวหน้ากลุ่ม Wagner ได้เสียชีวิตด้วยเครื่องบินตกบริเวณหมู่บ้าน Kuzhenkino ในภูมิภาค Tver ทางตอนเหนือของมอสโก

- **การระงับการเข้าร่วมข้อตกลงการส่งออกธัญพืชในทะเลดำ (Black sea grain initiative):** เมื่อ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๖ รัสเซียประกาศระงับการเข้าร่วมข้อตกลงการส่งออกธัญพืชในทะเลดำ (Black sea grain initiative) ภายหลังการระเบิดทำลาย Kerch Bridge ที่เชื่อมต่อดินแดนไครเมียกับรัสเซีย ซึ่งรัสเซียเชื่อว่าถูกโดรนทางทะเล (Sea Drone) ของยูเครนโจมตี และสงสัยว่าเรือทุกลำที่เดินทางไปยังท่าเรือทะเลดำของยูเครนอาจบรรทุกสินค้าทางทหารของยูเครนด้วยเช่นกัน
- **เกิดเหตุโดรนของยูเครนเข้าโจมตีสถานที่ต่าง ๆ ในมอสโกจำนวนหลายครั้ง:** เมื่อ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๖ เกิดเหตุโดรนจำนวน ๓ ลำ โจมตีอาคารในกรุงมอสโก แต่กองทัพรัสเซียสามารถสกัดกั้นได้ แต่เศษซากของโดรนตกสู่อาคารชื่อ “OKo2” ซึ่งเป็นอาคารสูงอันดับที่ ๒ ของรัสเซียและเป็นศูนย์กลางธุรกิจในเมืองมอสโกและเมื่อ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๖ พบโดรนโจมตีย่านกรุงมอสโก ซิตี ซึ่งเป็นย่านธุรกิจและการเงินของกรุงมอสโก โดย กห.รัสเซีย

แถลงว่า ยูเครนยังคงมีความพยายามโจมตีสถานที่ต่าง ๆ ในมอสโก ซึ่งกองกำลังทางอากาศของรัสเซียสามารถยิงโดรนตก ๒ ลำ ในพื้นที่มอสโกย่าน Odintsovo และ Naro-Fominsk และลำที่สามถูกสกัดจากการใช้ radio-electronic warfare โจมตีจนตกลงมายังหนึ่งในกลุ่มอาคารสูงระฟ้า IQ-Quarter ย่านมอสโก ซิตี ซึ่งเป็นที่ตั้งของ สนง.กระทรวงพัฒนาดิจิทัล และการโทรคมนาคม กระทรวงเศรษฐกิจ กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า และธนาคารเพื่อการเกษตรรัสเซีย รวมถึงการโจมตีเมื่อ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๖ กองกำลังรัสเซียทำลายอากาศยานไร้คนขับของยูเครน จำนวน ๒๐ ลำ ที่ถูกปล่อยเหนือคาบสมุทรไครเมีย ซึ่งถูกทำลายโดยระบบป้องกันภัยทางอากาศ ๑๔ ลำ และถูกสกัดกั้นด้วยการส่งสัญญาณรบกวนทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Warfare) ๖ ลำ

- **รัสเซียสั่งระงับทุกเที่ยวบินใน 2 สนามบินชั่วคราว:** เมื่อ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๖๖ รัสเซียสั่งระงับทุกเที่ยวบิน บริเวณน่านฟ้าเหนือสนามบินวโนโคโวในกรุงมอสโกและสนามบินคาลูกาในแคว้นคาลูกาเป็นการชั่วคราว โดยระงับเที่ยวบินทั้งขาเข้าและขาออกทั้งหมด เนื่องจากพบโดรนต้องสงสัยบินเข้ามาในพื้นที่ดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม กรณีความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครนที่เกิดขึ้นมีการขยายขอบเขตและวิธีการรบที่ปรับเปลี่ยนไปจากเดิม ไม่จำกัดอยู่ในการรบทางทหารเท่านั้น มีการปฏิบัติการในรูปแบบสงครามลูกผสม (Hybrid Warfare) โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายทั้งจากการใช้กำลังทหารและอาวุธพร้อมด้วยปฏิบัติการอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น สงครามข้อมูลข่าวสาร (Information warfare) ที่ใช้ในการระดมมวลชนและมติมหาชน (Public Opinion) ในการกำหนดทิศทางการเมืองและสร้างความเข้าใจที่ผิดด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ รวมถึงอาวุธทางทหารแนวใหม่ถูกนำมาใช้ในสนามรบ เช่น ขีปนาวุธ และโดรนติดอาวุธ เป็นต้น ซึ่งกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการทำสงครามในอนาคตรวมถึงมีการสนับสนุนการปฏิบัติการจากกลุ่มประเทศพันธมิตรต่าง ๆ หรืออาจเรียกว่าเป็นสงครามตัวแทน (Proxy war) ก็ได้

ส่วนที่ ๓

ผลกระทบและบทบาทของชาติต่าง ๆ ต่อกรณี
ความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน

ส่วนที่ ๓

ผลกระทบและบทบาทของชาติต่าง ๆ ต่อกรณีความขัดแย้ง

ระหว่างรัสเซีย-ยูเครน

จากสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครนในครั้งนี้นั้น ได้สร้างผลกระทบในวงกว้างไม่ได้จำกัดที่ประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น จึงส่งผลกระทบต่อมิติต่าง ๆ ทั่วทั้งโลกอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ นอกจากนี้ บทบาทของความขัดแย้ง โดยคู่ขัดแย้งไม่ใช่เพียงแค่ประเทศรัสเซียกับยูเครนเท่านั้น ยังรวมถึงประเทศต่าง ๆ ให้ความช่วยเหลือในมิติต่าง ๆ ทั้งการสนับสนุนโดยตรงผ่านอาวุธ ยุทโธปกรณ์และกองกำลัง และทางอ้อมผ่านการรวมกลุ่มในมิติต่าง ๆ ทั้งจากการคว่ำบาตร (Boycott) และสนับสนุนกิจกรรม/นโยบายต่าง ๆ ปัจจุบันต่าง ๆ เหล่านี้ยังเป็นตัวกระตุ้นให้ความขัดแย้งดังกล่าวมีความยืดเยื้อและทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งแนวโน้มของสถานการณ์ดังกล่าวยังไม่อาจคาดเดาได้

๓.๑ ผลกระทบจากกรณีความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน^๔

จากกรณีความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน นับตั้งแต่การปฏิบัติการทางทหารของรัสเซียต่อยูเครนได้จุดชนวนให้เกิดความขัดแย้งครั้งใหญ่ที่สุดในยุโรป นับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ ๒ โดยผลกระทบสะท้อนกลับไปที่ทั่วโลก สงครามในยูเครนไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทางภูมิศาสตร์การเมืองเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดความยากลำบากทางเศรษฐกิจ ซึ่งห่างไกลจากศูนย์กลางของการต่อสู้อีกด้วย ดังนั้น การปฏิบัติการทางทหาร เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ค.ศ.๒๐๒๒ (พ.ศ.๒๕๖๕) ได้กระตุ้นให้เกิดวิกฤติผู้ลี้ภัย ในขณะที่ชาวยูเครนหนีจากความขัดแย้งในบ้านเกิดของตน

^๔ Scott Neuman, Alyson Hurt. (๒๐๒๓). The ripple effects of Russia's war in Ukraine continue to change the world. (online). สืบค้นเมื่อ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๖, แหล่งที่มา: <https://www.npr.org/2023/02/22/1157106172/ukraine-russia-war-refugees-food-prices>

และชายชาวรัสเซียจำนวนมากพยายามหลีกเลี่ยงการเกณฑ์ทหาร ในขณะเดียวกัน ได้กระตุ้นให้เกิดกระบวนการขยาย NATO ซึ่งฟินแลนด์และสวีเดนได้เข้าเป็นสมาชิก หลังจากหลายทศวรรษของความเป็นกลางอย่างเป็นทางการ ความขัดแย้งๆ ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- **อาหารและเศรษฐกิจ (Food and economy)**

ยูเครนและรัสเซียเป็นผู้ส่งออกข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ ข้าวโพด และน้ำมันปรุงอาหารที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไปยังประเทศในแอฟริกาและตะวันออกกลาง ตุรกีและสหประชาชาติได้ทำข้อตกลงเมื่อฤดูร้อนที่แล้วเพื่อให้ธัญพืชของยูเครนผ่านท่าเรือทะเลดำ แต่มีรายงานว่ารัสเซียยังคงขัดขวางการขนส่ง รัสเซียยังเป็นผู้ผลิตปุ๋ยและปิโตรเลียมรายใหญ่อีกด้วย การหยุดชะงักในการไหลของสินค้าเหล่านี้กำลังก่อให้เกิดความท้าทายอื่น ๆ ในห่วงโซ่อุปทานและสภาพภูมิอากาศ ส่งผลให้ราคาอาหารและก๊าซพุ่งสูงขึ้น และทำให้เกิดการขาดแคลนในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น ประเทศชาติตูนิเซียและศรีลังกา

- **ผู้พลัดถิ่น (Displaced people)**

จากสถานการณ์ดังกล่าว มีตัวเลขของผู้ลี้ภัยมากกว่า ๘ ล้านคนได้หลบหนีออกจากยูเครนในสิ่งที่องค์การอนามัยโลกเรียกว่า “การเคลื่อนย้ายที่ใหญ่ที่สุดของผู้คนในภูมิภาคยุโรปนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2” ประชาชนบางส่วนถูกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ได้ตั้งใจ ซึ่งสร้างความยากลำบากให้กับประเทศเพื่อนบ้านในหลายประเทศ อันเนื่องมาจากต้องมาใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ด้วย เช่น โรงเรียนและโรงพยาบาลในโปแลนด์และเยอรมนีในการเลี้ยงดูและให้ที่อยู่อาศัยแก่คนเหล่านี้

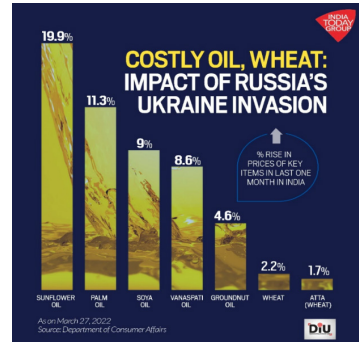
- **ภูมิศาสตร์การเมือง (Geopolitics)**

สงครามในศตวรรษที่ ๒๑ ในยุโรป ซึ่งนำโดยชาติมหาอำนาจทางนิวเคลียร์ กำลังผลักดันโลกให้เข้าสู่การปรับเปลี่ยนใหม่ สร้างความปั่นป่วนให้กับ NATO, สหภาพยุโรป และ U.N. ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องเข้าข้างฝ่ายต่าง ๆ ในลักษณะที่นำไปสู่ความตึงเครียด และการเปลี่ยนแปลงทางการทูตที่ทวีความรุนแรงขึ้น ตัวอย่าง

เช่น ตุรกี แม้จะเป็นสมาชิก NATO ก็ได้เพิ่มการค้ากับรัสเซียนับตั้งแต่เริ่มสงคราม และได้ตัวแปรสำคัญในการอนุญาตให้สวีเดนและฟินแลนด์เข้าร่วมเป็นพันธมิตร

- พลังงาน (Energy)

รัสเซียเป็นหนึ่งในผู้ผลิตน้ำมันและเชื้อเพลิงรายใหญ่ที่สุดของโลก ประเทศในยุโรปได้สั่งห้ามน้ำมัน ก๊าซ และดีเซลของรัสเซียที่พวกเขาพึ่งพา ซึ่งในตอนแรกทำให้ราคาพุ่งสูงขึ้นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ความเคลื่อนไหวของประเทศต่าง ๆ ในยุโรปในการล๊อคแหล่งพลังงานทางเลือกควบคู่ไปกับการพยายามในการอนุรักษ์และทดแทนที่ไม่รุนแรง ได้ช่วยบรรเทาการขึ้นของราคาได้อย่างมาก ขณะนี้ราคาได้กลับสู่ระดับก่อนการบุกกรุกแล้ว

แผนภาพที่ ๓.๑ ผลกระทบจากการรุกรานยูเครนของรัสเซีย
ที่มา: <https://www.indiatoday.in/diu/story/russia-ukraine-war-affect-india-platter-1931079-2022-03-29>

- ความมั่นคง (Security)

รัสเซียมีอาวุธนิวเคลียร์มากกว่าประเทศอื่น ๆ การโจมตียูเครนดังกล่าวได้ปลุกพลังให้กับ NATO อีกครั้ง โดยสหรัฐฯ และรัฐสมาชิกอื่น ๆ ส่งยุทธโศภณทางทหารมูลค่าหลายหมื่นล้านดอลลาร์เข้าไปในยูเครน การส่งมอบอาวุธในช่วงแรก ๆ นั้นรวมถึงจรวดต่อต้านรถถัง เช่น Javelin ที่ผลิตในสหรัฐฯ ในความเคลื่อนไหวล่าสุดสหรัฐฯ เยอรมนี และอังกฤษได้สัญญาว่าจะจัดหารถถังที่ล้ำสมัย

๓.๒ บทบาทของชาติต่าง ๆ ต่อกรณีความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน^{๑๐}

การปฏิบัติการพิเศษทางทหารของรัสเซียที่มีต่อยูเครนตั้งแต่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๐๒๓ มิใช่เป็นเพียงความขัดแย้งที่ทั้งสองฝ่ายมีต่อกันเท่านั้น แต่เป็นการเข้าสู่

^{๑๐} กษย.สนช.ขว.ทหาร..(2566). “บทบาทของชาติต่าง ๆ ในสงครามรัสเซีย-ยูเครน และท่าทีของไทยต่อชาติเหล่านั้น”. ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๖. เอกสารอัดสำเนา

บทตอนใหม่ ภายใต้ความขัดแย้งสะสมระหว่างรัสเซียกับชาติตะวันตก รวมทั้งสหรัฐ ฯ สหภาพยุโรป NATO ตลอดจนอดีตสมาชิกสหภาพโซเวียตและสมาชิกองค์การ Warsaw Pact บางประเทศ ด้วยความขัดแย้งเหล่านี้ได้นำไปสู่การแบ่งขั้วที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นระหว่างฝ่ายสหรัฐ ฯ และพันธมิตร กับฝ่ายรัสเซีย จีน และกลุ่มที่เป็นปฏิปักษ์กับฝ่ายแรก ขณะที่ผลกระทบของความขัดแย้งดังกล่าวได้กระจายไปในทุกมิติ ก่อให้เกิดความเสียหายหรือประโยชน์แก่ทุกภูมิภาคและทุกประเทศ ซึ่งในส่วนนี้จะทำการวิเคราะห์ถึงประเทศและกลุ่มประเทศที่มีบทบาทสำคัญในความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับยูเครน รวมถึงชี้ให้เห็นถึงเหตุผลเบื้องหลังของการสนับสนุนที่สำคัญต่อคู่ขัดแย้งที่เกิดขึ้น พร้อมกับแนวโน้มในอนาคตด้วย

๓.๒.๑ ประเทศคู่ปฏิปักษ์

รัสเซีย ภายใต้การปกครองของประธานาธิบดี Vladimir Putin มีความสัมพันธ์กับชาติตะวันตกไม่ค่อยราบรื่นมากนักตั้งแต่ต้น เนื่องมาจากรัสเซีย

Ukraine: Russia organises referendums on annexation

Regions where votes on becoming part of Russia are being organised by Moscow from September 23 to 27

Sources: AFP bureau, Institute for the Study of War and AEI's Critical Threats Project, Ukrainian military

FOR MORE INFOGRAPHICS, DOWNLOAD THE TIMES OF INDIA APP

แผนที่ที่ ๓.๒ รัสเซียผนวก ๔ แคว้น Luhansk, Donetsk, Zaporizhzhia และ Kherson

มีความต้องการรื้อฟื้นความเป็นชาติรัสเซียที่ยิ่งใหญ่ (Greater Russia) เหมือนกับจักรวรรดิโซเวียตในอดีต ที่มีรัฐบริวารจำนวนมาก โดยรัสเซียสามารถควบคุมนโยบายต่างประเทศของรัฐเหล่านั้น ตลอดจนนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ได้อย่างเต็มที่ การที่รัสเซียตกต่ำลงหลังสหภาพโซเวียตล่มสลายและรัฐบริวารต่าง ๆ ที่ได้รับเอกราชหันไปสร้างความสัมพันธ์กับชาติตะวันตกจนถึงระดับเข้าร่วมกับองค์การ NATO ซึ่งเป็นปรปักษ์เดิมของรัสเซีย ยังเป็นการทำให้รัสเซียไม่ไว้วางใจชาติตะวันตกโดยตลอด และมีการสร้างความขัดแย้งกับชาติตะวันตกบ่อยครั้ง เช่น กระทำจารกรรมลอบสังหารบุคคลสำคัญของ

ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลในยุโรป การที่ NATO พยายามขยายสมาชิกภาพมายังยูเครน และ ยูเครนแสดงความจำนงค์ที่จะเข้าร่วมนาโต้เมื่อปี ค.ศ.๒๐๑๑ (พ.ศ.๒๕๖๔) เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้รัสเซียต้องชิงโจมตีก่อน ในความคิดของชาวรัสเซียชาตินิยมไม่ถือว่า ยูเครนเป็นชาติ แต่เป็นส่วนหนึ่งของ Greater Russia ขณะเดียวกัน รัสเซียมีการ ดำเนินการต่าง ๆ เพื่อเป็นการบ่อนทำลายยูเครนอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่แทรกแซง การเลือกตั้งประธานาธิบดียูเครน จนถึงการสนับสนุนกองกำลังชาวยูเครนเชื้อสายรัสเซีย ในแคว้น Luhansk และ Donetsk ทางตะวันออกของยูเครน ส่วนการผนวกแคว้น Crimea จากยูเครนเมื่อปี ๒๐๑๔ เป็นการยึดคืนพื้นที่ที่เคยเป็นของรัสเซียเดิม โดยที่ ยูเครนไม่สามารถตอบโต้ได้ และชาติตะวันตกเริ่มคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจและ การเงินรัสเซียนับแต่นั้น ในช่วงต้นสงคราม รัสเซียแสดงความต้องการที่จะยึดครอง ยูเครนทั้งประเทศ รวมทั้งการเคลื่อนกำลังจากเบลารุสเข้าล้อมกรุงเคียฟของยูเครน แต่เมื่อ NATO ประกาศเพิ่มเติมกำลังใน ๕ ประเทศที่มีพรมแดนประชิดพรมแดน รัสเซีย ทำให้ตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๐๒๒ รัสเซียจำกัดการรุกเฉพาะด้านตะวันออกและ ด้านใต้ของยูเครน ด้วยกำลังพล และยุทธโศปกรณ์ที่มีมากกว่าทำให้ในปี ๒๕๖๕ รัสเซีย สามารถผนวกแคว้น Luhansk, Donetsk, Zaporizhzhia และ Kherson อย่างเป็นทางการได้เมื่อ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๖

ทั้งนี้ รัสเซียได้เพิ่มเติมกำลังเข้าสู่สงครามอย่างต่อเนื่อง แต่ความขัดแย้ง ระหว่างกองทัพหลักกับทหารรับจ้างกลุ่ม Wagner เมื่อมิถุนายน ๒๕๖๖ ทำให้รัสเซีย เริ่มตกเป็นฝ่ายตั้งรับต่อการรุกโต้ตอบของยูเครน อย่างไรก็ตาม รัสเซียยังคงข่มขู่ที่ จะใช้นิวเคลียร์ต่อศัตรู และการปิดน่านน้ำทะเลดำเป็นเครื่องมือปิดล้อมยูเครนอย่าง ต่อเนื่อง สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจแก่รัสเซียอย่างมหาศาล แนวทางใน การบรรเทาสถานการณ์คือการขายน้ำมันในราคาถูกให้แก่จีน อินเดีย และชาติที่ไม่ เกรงกลัวต่อการถูกลงโทษจากชาติตะวันตก นอกจากนี้ยังกระชับความร่วมมือกับกลุ่ม BRICS มากขึ้น เพื่อเป็นการรวมกลุ่มกันค้านอำนาจทางเศรษฐกิจกับชาติตะวันตก แนวโน้มของรัสเซียคือ การใช้อาวุธนิวเคลียร์เป็นเครื่องมือข่มขู่ไม่ให้กองทัพ NATO รุกเข้าโจมตี แต่รัสเซียไม่น่าที่จะใช้อาวุธนิวเคลียร์ในพื้นที่ใด เพื่อไม่ให้ถูกตอบโต้ด้วย

อาวุธนิวเคลียร์เช่นกัน การสู้รบอาจยืดเยื้ออีกระยะหนึ่ง เนื่องจากรัสเซียยังสามารถเกณฑ์ทหารจากพื้นที่ชนบทได้ และมีทรัพยากรธรรมชาติเพียงพอต่อการแลกเปลี่ยนกับจีนและอินเดียเพื่อพยุงเศรษฐกิจ แต่ในระยะยาวการต่อต้านจากภายในประเทศจะมีมากขึ้นและอาจส่งผลกระทบต่อระบอบการปกครองของประธานาธิบดีปูติน หากรัสเซียประสบปัญหาทางเศรษฐกิจและการพ่ายแพ้ในยุทธบริเวณอยู่บ่อยครั้ง

ยูเครน เป็นชาติใหม่ที่เพิ่งก่อตั้งเป็นประเทศหลังสหภาพโซเวียตล่มสลายเมื่อปี ๑๙๙๑ ก็จริง แต่ชาว ยูเครนมีวัฒนธรรมสืบทอดมากกว่า ๑ พันปี การที่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของชาติในยุโรปรวมทั้งรัสเซียมาก่อนบ่มเพาะให้ยูเครนมีความเป็นชาตินิยมสูงตลอดจนเป็นปรปักษ์ต่อรัสเซียซึ่งเคยกดขี่ยูเครนสมัยอยู่ร่วมสหภาพโซเวียตด้วยกันมาก่อน การที่ยูเครนหันไปสร้างความสัมพันธ์กับชาติตะวันตก โดยไม่กลับไปสู่ใต้อิทธิพลของรัสเซียอีกทำ ให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง การก่อการประท้วงโดยมวลชน ๒ ครั้งเมื่อปี ค.ศ. ๒๐๐๔ (พ.ศ.๒๕๔๗) (Orange Revolution) และปี ค.ศ.๒๐๑๔ (พ.ศ.๒๕๕๗) (Maiden Revolution) เป็นการขับไล่ผู้นำยูเครนที่นิยมรัสเซียออกจากการเมืองและนำไปสู่การเป็นปรปักษ์กับรัสเซียอย่างเปิดเผยการสนับสนุนของรัสเซียต่อกลุ่มแบ่งแยกดินแดนทางภาคตะวันออกและการยึดแคว้น Crimea เมื่อปี ๒๕๕๗ ทำให้ยูเครนพยายามแสวงหาหลักประกันด้านความมั่นคงการพยายามเข้าร่วม NATO จนนำไปสู่สงครามกับรัสเซีย การที่ประธานาธิบดี Volodymyr Zelensky ไม่หลบหนีออกไปตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในต่างประเทศ แต่อาศัยช่องทางสื่อสารปลุกขวัญกำลังใจชาวยูเครนในประเทศให้ต่อสู้กับรัสเซีย ตลอดจนเรียกร้องต่อชาติต่าง ๆ ให้ สนับสนุนยูเครนและคว่ำบาตรรัสเซียเป็นผลให้กองกำลังยูเครนสามารถยืนหยัดต่อสู้กับกองทัพรัสเซียได้เป็นเวลานาน และทำให้นานาชาติให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่ยูเครนเป็นจำนวนมาก รวมทั้งอาวุธยุทโธปกรณ์ทันสมัย และการฝึกทหารให้แก่ยูเครน ในช่วงต้นของสงครามยูเครนต้องการอาวุธที่มีขีดความสามารถพอสมควร และคุ้นชินต่อการใช้งาน เช่น ถ. T-72 และ ป. ที่เคยใช้ในอดีตรัฐบาลบริหารสหภาพโซเวียต แต่ยังไม่เพียงพอต่อการต้านทานการรุกรานของรัสเซีย ยูเครนเริ่มได้รับอาวุธทันสมัยมากขึ้น เช่น ระบบต่อต้าน

Patriots และจรวดหลายลำกล้อง HIMARS ตั้งแต่ปลายปี ๒๕๖๕ และการที่ประธานาธิบดี Zelensky เดินทางออกนอกประเทศไปแสวงหาการสนับสนุนโดยตรงในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งที่ประชุมสหภาพยุโรป NATO ตั้งแต่ธันวาคม ๒๕๖๕ มีส่วนช่วยให้ยูเครนได้รับอาวุธเชิงรุกคุณภาพสูง เช่น ถ. Leopard II และโดรนโจมตี ขณะเดียวกันก็ได้รับการฝึกการใช้อาวุธนาโต้ในต่างประเทศ ปัจจุบันยูเครนเริ่มการรุกตอบโต้รัสเซียและต้องการอาวุธเชิงรุกที่สามารถโจมตีถึงดินแดนรัสเซีย อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น บ. ขับไล่ F-16 แต่ชาติตะวันตกยังคงลังเลที่จะจัดสรรให้ เนื่องจากเกรงว่าจะเป็นการขยายขอบเขตของสงคราม ทำให้แนวโน้มของยูเครน น่าจะพยายามยึดพื้นที่คืนให้มากที่สุดก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการเจรจา ความเสียเปรียบด้านจำนวนทหารน่าจะทำให้ยูเครนต้องยอมเจรจาในกลางปี ๒๕๖๗ ยูเครนยังคงไม่สามารถเข้านาโต้ และสหภาพยุโรปเนื่องจากมาตรฐานที่ไม่ถึงขั้นของยูเครนจะสร้างความแตกแยกด้านความมั่นคงและผู้พยพแก่ทั้งสององค์กร

๓.๒.๒ ฝ่ายประเทศที่สนับสนุนรัสเซีย

พันธมิตรของรัสเซียมีจำนวนไม่มากนัก ส่วนหนึ่งเป็นปรปักษ์กับสหรัฐ ฯ และพันธมิตร เช่น อิหร่าน ซีเรีย และเกาหลีเหนือ ส่วนหนึ่งคือประเทศเล็ก ๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากรัสเซีย เช่น นิการากัว และอาร์เมเนีย แต่มีเบลารุส เพียงประเทศเดียวที่อาจเข้าร่วมสงคราม หากความขัดแย้งบานปลาย

อิหร่าน เป็นศัตรูกับสหรัฐ ฯ นับตั้งแต่ Ayatollah Ruhollah Khomeini สถาปนาระบอบนักบวชแทนที่ ระบอบกษัตริย์ที่สหรัฐ ฯ หนุนหลังเมื่อปี ๒๕๒๒ สหรัฐ ฯ กล่าวหาว่าอิหร่านสนับสนุนการก่อการร้ายทั่วโลก โดยเฉพาะ กลุ่มต่อต้านอิสราเอลในเลบานอนและซีเรีย มีการปฏิบัติการบ่อนทำลายพันธมิตรของสหรัฐ ฯ ในตะวันออก ตลอดจนพยายามสร้างอาวุธนิวเคลียร์เพื่อใช้ทางทหาร ในสงครามรัสเซีย-ยูเครน อิหร่านสนับสนุนโดรนโจมตี Shahed-136 ที่บรรทุกระเบิดได้ ๔๐ กก. เริ่มใช้ในสงครามครั้งแรกเมื่อ ตุลาคม ๒๕๖๕ เพื่อโจมตีโครงสร้างพื้นฐานของ

ยูเครน อาวุธชนิดนี้มีราคาเพียงลำละประมาณ ๒๐,๐๐๐ บาทแต่มีความแม่นยำสูง จึงเข้าประจำการ ในกองทัพรัสเซียเป็นจำนวนมาก

สำหรับแนวโน้มของอิหร่าน แม้ว่าอิหร่านจะถูกคว่ำบาตรจากชาติตะวันตก ด้วยเช่นกัน แต่อาจจะยังคงให้การสนับสนุนอาวุธให้รัสเซียต่อไป ควบคู่กับการเจรจา ต่อรองกับชาติยุโรปและซาอุดีอาระเบีย เพื่อไม่ให้สภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศ เลวร้ายลงไป

เกาหลีเหนือ ได้รับการสนับสนุนทางการเมืองและการทหารจากรัสเซีย นับตั้งแต่กองทัพแดงของรัสเซีย ปลดแอกเกาหลีทางตอนเหนือเมื่อปี ๑๙๔๘ จนถึง ปัจจุบัน การที่เกาหลีเหนือสามารถพัฒนาขีปนาวุธข้ามทวีป และอาวุธนิวเคลียร์นั้น เกิดจากการสนับสนุนของรัสเซีย อีกทั้งรัสเซียยังปกป้องเกาหลีเหนือในเวทีระหว่าง ประเทศบ่อยครั้ง เช่น การใช้สิทธิ Veto ต่อมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่ง สหประชาชาติที่ประณามเกาหลีเหนือในประเด็น ต่าง ๆ ทำให้เกาหลีเหนือสนับสนุน การใช้กำลังของรัสเซียต่อยูเครน ทั้งยังมีรายงานจากสหรัฐฯ ว่า เกาหลีเหนือ ส่งมอบจรวดพื้น-สู่-พื้น ให้แก่กลุ่ม Wagner เมื่อมิถุนายน ๒๕๖๖ และ เมื่อกรกฎาคม ๒๕๖๖ รัสเซียร้องขอกระสุนปืนใหญ่จำนวนมากจากเกาหลีเหนือ

แนวโน้มการสนับสนุนของเกาหลีเหนือต่อรัสเซียน่าจะมีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเกาหลีเหนือหวังว่าจะได้รับผลประโยชน์ด้านอาหารและเศรษฐกิจตอบแทน แต่ไม่น่ามีจำนวนมากพอที่จะมีนัยทางสงคราม เนื่องจากการขนส่งของเกาหลีเหนือ ถูกตรวจค้นจากนานาชาติอย่างเข้มงวด อีกทั้งเกาหลีเหนือต้องสำรองอาวุธไว้เพื่อ เตรียมความพร้อมในการเผชิญหน้ากับเกาหลีใต้ และญี่ปุ่น

เบลารุส เป็นประเทศที่ใกล้ชิดกับรัสเซียที่สุดในด้านของวัฒนธรรมและ เชื้อชาติ ประธานาธิบดี Aleksander Lukashenko ได้รับการสนับสนุนจากรัสเซีย ให้ปกครองเบลารุสตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ ดำเนินนโยบายสอดคล้องกับรัสเซียตลอดมา เบลารุสเป็นประเทศที่ปกครองแบบกึ่งอัตตานิยมและมีปัญหาพรมแดนกับประเทศ

อดีตรัฐบาลสหภาพโซเวียตทางด้านตะวันออก ทำให้เบลารุสต้องพึ่งพิงรัสเซียมากขึ้นจนถึงขั้นเข้าร่วมเป็นหนึ่งใน สมาชิกสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย Eurasian Economic Union เมื่อปี ๒๕๖๑ เบลารุสยินยอมให้รัสเซียใช้ดินแดน เป็นเส้นทางผ่านเพื่อโจมตียูเครน อีกทั้งยังเป็นแหล่งส่งกำลังบำรุงให้ทหารรัสเซียด้วย การที่รัสเซียติดตั้งขีปนาวุธนิวเคลียร์ให้กับเบลารุสเมื่อ มิถุนายน ๒๕๖๖ และเบลารุสยินยอมให้กองกำลัง Wagner เข้ามาอาศัย

แผนภาพที่ ๓.๓ ประธานาธิบดีรัสเซียและเบลารุสจับมือเพื่อแสดงความเป็นพันธมิตรที่ตื้อกัน
ที่มา: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/the-belarusian-opposition-can-help-defeat-putin-in-ukraine/>

ในประเทศ เป็นการคุกคามโปแลนด์ ลิทัวเนียและลัตเวีย ทำให้ทั้งสามประเทศเพิ่มกำลังประชิดชายแดนของตนกับเบลารุส ทำให้ล่าสุด ประธานาธิบดี Lukashenko ชูที่จะใช้อาวุธนิวเคลียร์หากถูกโจมตี

แนวโน้มของประเทศเบลารุสน่าจะถูกกดดันจากชาติตะวันตกด้วยการคว่ำบาตรมากขึ้นในอนาคต ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อเสถียรภาพสังคม และเศรษฐกิจที่อาจได้รับผลกระทบอย่างหนักหน่วง จนอาจนำไปสู่การประท้วง/จลาจลภายในประเทศอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ หากรัสเซียปราศจากความช่วยเหลือจากเบลารุสแล้ว รัสเซียจะกลายเป็นประเทศที่โดดเดี่ยวในยุโรปมากยิ่งขึ้น

๓.๒.๓ ฝ่ายที่แสดงความเป็นกลาง

ท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในยุโรป ที่จะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเทศในส่วนอื่น ๆ ของโลก แม้ว่าประเทศจำนวนมากจะแสดงความเห็นใจต่อยูเครนในด้านมนุษยธรรมและไม่ลงมติคัดค้านต่อมติของคณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาติที่ประณามรัสเซีย แต่ก็ไม่แสดงการสนับสนุนชาติตะวันตกในการช่วยเหลือยูเครนทำสงครามโดยตรง เป็นการแสดงท่าทีความเป็นกลางต่อสถานการณ์ดังกล่าว โดยกลุ่มประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ ยังเกิดความวิตกกังวลต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับประเทศของตนเอง เช่น ประเทศในแอฟริกาต้องได้รับ

ผลกระทบจากการขาดแคลนอาหาร เนื่องจากอัญพืชของทั้งยูเครนและรัสเซียประสบอุปสรรคในการส่งออกผ่านทะเลดำ นอกจากนี้ ประเทศเหล่านี้ยังหวังประโยชน์จากน้ำมันราคาถูกจากรัสเซียอีกด้วย กล่าวได้ว่าจำนวนของประเทศต่าง ๆ ที่แสดงตนเป็นกลางที่มีบทบาทสำคัญในสถานการณ์ความขัดแย้งรัสเซีย-ยูเครน มากที่สุดคือ จีน อินเดีย และตุรกี

จีน แม้ว่าจีนจะใกล้ชิดกับรัสเซียมากทั้งทางการเมืองและการทหาร มีความร่วมมือที่สำคัญระหว่างกัน หลายด้าน ตั้งแต่การซื้อمبرร่วมมือกัน จนถึงการช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ แต่ในความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับ ยูเครน จีนแสดงบทบาทเป็นกลางแต่ค่อนข้างไปในทางสนับสนุนรัสเซีย ทั้งในการงดออกเสียงประณามรัสเซียในการลงมติของสมัชชาแห่งสหประชาชาติ การไม่ส่งอาวุธยุทโธปกรณ์ให้รัสเซีย (แต่มีรายงานข่าวว่าสื่อเกราะ โดรน และหมวกบางส่วนของทหารรัสเซียในสงครามเป็นของบริษัทยูจีน) และการเสนอแผนสันติภาพ ๑๒ ข้อเมื่อ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ที่ต้องการให้ทั้งรัสเซียและยูเครนยุติสงครามระหว่างกัน แม้ว่าจีนจะเป็นคู่แข่งทางยุทธศาสตร์กับสหรัฐฯ และพันธมิตรใกล้ชิด แต่จีนไม่ต้องการเสียความนิยมจากประเทศในยุโรป เพราะเป็นตลาดการค้าและความร่วมมือทางเทคโนโลยีที่สำคัญสำหรับการรองรับเศรษฐกิจที่กำลังประสบปัญหาของจีน แต่ขณะเดียวกัน การเป็นพันธมิตรกับรัสเซียทำให้จีนได้ประโยชน์จากการซื้อน้ำมันของรัสเซียในราคาที่ถูกลง และการขายสินค้าให้รัสเซียได้มากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการกระชับความเหนียวแน่นของแนวร่วมในการต่อต้านอำนาจของสหรัฐฯ ในมิติต่าง ๆ ต่อไป

ทั้งนี้ แนวโน้มจีนไม่น่าที่จะประสบความสำเร็จในฐานะตัวกลางเจรจา สันติภาพรัสเซีย-ยูเครน เนื่องจากยูเครนและชาติตะวันตกไม่ไว้วางใจความเป็นกลางของจีน จีนยังคงไม่สามารถสนับสนุนอาวุธอย่างเป็นทางการให้รัสเซียได้เนื่องจากต้องรักษาภาพลักษณ์ที่มีต่อยุโรป การที่รัสเซียยังคงต้องยึดติดกับการทำสงครามในยูเครน อาจสร้างผลกระทบต่อการทบทวนการสนับสนุนทางทหารของรัสเซียที่มีต่อจีน หากจีนต้องทำสงครามกับไต้หวัน ส่งผลให้จีนอาจมีการชะลอการใช้กำลังต่อไต้หวันออกไปอีก

อินเดีย เป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียต หรือรัสเซียนับตั้งแต่ยุคสงครามเย็น โซเวียตตั้งสถานทูตในกรุงนิวเดลี ครั้งแรกเมื่อ ๑๒ เมษายน ๒๔๙๐ ก่อนอินเดีย จะได้รับเอกราชจากอังกฤษจำนวน ๔ เดือน การที่อินเดียดำเนินนโยบายการเป็น กลางทางการเมืองระหว่างประเทศ มุ่งเน้นการสร้างอิทธิพลเฉพาะในอนุทวีปเอเชียได้ และดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมจนถึงปี ๒๕๓๓ ทำให้อินเดีย ไม่เป็นปรปักษ์กับสหภาพโซเวียตหรือรัสเซีย อินเดียยังได้รับประโยชน์จากการ ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางทหารจากรัสเซีย จนทำให้อุตสาหกรรมป้องกันประเทศของ อินเดียเติบโตจนถึงระดับที่สามารถสร้างเครื่องบินรบ เรือบรรทุกเครื่องบิน และ โดรนเป็นของตนเอง และความร่วมมือกับรัสเซียในการสกัดกั้นผู้ก่อการร้ายที่ เครื่องบินรบของอินเดียในเอเชียกลาง ไม่ให้มาปฏิบัติการในอินเดียโดยสะดวก ดังนั้น อินเดียจึงมีท่าทีและการแสดงออกอย่างเป็นกลางในความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับ ยูเครน โดยมักยืนยันทิฐีที่อินเดียมีสิทธิ์กระทำได้ในฐานะชาติเอกราช ทั้งนี้ อินเดียได้รับ ประโยชน์จากน้ำมันราคาถูกและธัญพืชจากรัสเซีย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อเลี้ยง เศรษฐกิจของอินเดีย

แนวโน้มของอินเดียจะยังคงดำเนินนโยบายและทิศทางเช่นเดิมต่อไป โดยชาติทางตะวันตกไม่กล้าที่จะใช้มาตรการกดดันอินเดีย เพราะสหรัฐ ฯ ยังต้อง พึ่งพาอินเดียในประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญอื่น ๆ เช่น การโอบล้อมจีน ทั้งนี้ สหรัฐ ฯ จะไม่คว่ำบาตร อินเดียที่ซื้อน้ำมันจากรัสเซีย เหมือนที่ไม่คว่ำบาตรอินเดียที่ซื้อระบบ ขีปนาวุธป้องกันภัยทางอากาศ S-400 จากรัสเซียทั้งที่ผิดกฎหมาย Countering America's Adversaries Through Sanctions Act ของสหรัฐ ฯ

ตุรกี แม้ว่าตุรกีจะเป็นหนึ่งในสมาชิก NATO และนโยบายต่างประเทศที่เข้า ข้างชาติมุสลิมด้วยกัน ทำให้มีปัญหากับรัสเซีย ประเด็นของการแข่งขันอิทธิพลใน ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ซีเรีย และอาร์เมเนีย แต่ตุรกียังพยายามรักษาความสัมพันธ์ อันดีกับรัสเซียในด้านการค้าและการลงทุน ตลอดจนการซื้อขายอาวุธ ตุรกีพยายาม วางตัวเป็นกลาง และรักษาสันติภาพระหว่างรัสเซีย-ยูเครน ซึ่งเห็นได้จากการประสบ

ความสำเร็จในการทำให้รัสเซียยินยอมให้ยูเครนส่งออกธัญพืชทางทะเลดำเมื่อปี ๒๕๖๕ แม้ว่าปัจจุบันจะไม่ต่ออายุข้อตกลงแล้วตั้งแต่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๖ แต่ตุรกียังคงช่วยคุ้มครองความปลอดภัยของเรือยูเครนในทะเลดำ อิทธิพลของตุรกีที่ควบคุมช่องแคบ Dardanelles ที่เชื่อมต่อระหว่างทะเลดำกับทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเป็นสิ่งหนึ่งที่ทุกชาติรอบทะเลดำรวมทั้งรัสเซียและยูเครนให้ความสนใจ เช่นเดียวกับการที่ตุรกีมีกองทัพที่ใหญ่ ช่วยรักษาเสถียรภาพของยุโรปทางตะวันออก ทำให้ชาติตะวันตกต้องคำนึงถึงความต้องการของตุรกีอยู่เสมอ

สำหรับแนวโน้มตุรกีจะยังคงไม่ต้องการสร้างความขัดแย้งกับรัสเซีย แต่ก็พร้อมที่จะปรับนโยบายตาม สถานการณ์เพื่อผลประโยชน์สูงสุด เช่น ล่าสุดเมื่อ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ยินยอมให้สวีเดนเข้าร่วมนาโต้ได้หลังจากขัดขวาง มาเป็นเวลานานเพื่อแลกกับการซื้อ บ.รบ F-16 จากสหรัฐ ฯ และเข้าร่วมเขตศุลกากรและวีซ่าเชงเก้นของสหภาพ ยุโรป ซึ่งจะนำไปสู่การปรับความสัมพันธ์กับสหรัฐ ฯ ที่เคยเสื่อมทรามลงและเข้าใกล้ชิดกับสหภาพยุโรปมากขึ้น ตามลำดับ

๓.๒.๔ ฝ่ายที่สนับสนุนยูเครน

สำหรับประเทศที่ให้การสนับสนุนแก่ยูเครน ได้แก่ ชาติตะวันตก สหภาพยุโรป NATO สหรัฐ ฯ และประเทศพันธมิตรต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนยูเครนในการต่อต้านการรุกรานจากรัสเซีย โดยอิทธิพลของชาติและกลุ่มเหล่านี้ค่อนข้างมีอิทธิพลทางการเมืองระหว่างประเทศสูง ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ คล้อยตามประเทศเหล่านี้เห็นได้จากการคล้อยตามในการลงมติประณามรัสเซียของสมัชชาสหประชาชาติ ขณะที่สหภาพยุโรปใช้วิธีการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อธุรกิจการเงิน บุคคล สินทรัพย์ และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของรัสเซียในดินแดนของยุโรป รวมไปถึงผู้เกี่ยวข้องกับสิ่งที่กล่าวมาแล้วนั้นทั่วโลก สำหรับ NATO ก็ใช้วิธีกดดันทางทหารด้วยการส่งอาวุธช่วยเหลือยูเครน เตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่สงครามที่อาจจะเกิดขึ้นด้วยการจัดหาอาวุธเพิ่ม ซ้อมรบ ประจํากําลังชายแดนและขยายสมาชิกภาพเพิ่มสำหรับประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งออกได้เป็นกลุ่มย่อย ๆ ดังนี้

สหรัฐ ฯ ๑ เป็นผู้นำโลกเสรีประชาธิปไตยอย่างไม่เป็นทางการตั้งแต่ก่อนสิ้นสุด สงครามโลกครั้งที่ ๒ เนื่องจากมีพลังอำนาจทุกมิติมากกว่าชนชาติอื่น ๆ เป็น ประเทศที่มีบรรทัดฐานและคุณค่ายึดถือเหมือนกับประเทศในแถบทวีปอเมริกาเหนือ ยุโรป และออสเตรเลีย ที่ล้วนแล้วแต่เป็นชาติพันธมิตรที่อ้าวงระบอบประชาธิปไตย ไว้ด้วยกันตลอด ๘๐ ปีที่ผ่านมา โดยสหรัฐ ฯ ขัดแย้งกับสหภาพโซเวียต/รัสเซีย โดยมองว่าบริหารจัดการภายใต้รัฐบาลอัตตาธิปไตยนั้น เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงมีความพยายามทุกวิถีทาง เพื่อไม่ให้รัสเซียสามารถเติบโตจนเป็นภัยคุกคาม ของระบอบประชาธิปไตยได้ ทั้งนี้ ช่องทางที่สหรัฐ ฯ ดำเนินการทางทหารผ่านทาง องค์การ NATO ซึ่งสหรัฐ ฯ เป็นประเทศที่ส่งมอบความช่วยเหลือให้แก่ยูเครนมาก ที่สุดในโลก นับตั้งแต่เริ่มสงครามจนถึง กรกฎาคม ๒๕๖๖ ส่งมอบแล้วรวมทั้งสิ้น ๗๖,๘๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในจำนวนนี้เป็นงบประมาณทางทหาร ๔๖,๖๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับอาวุธสำคัญที่ส่งมอบให้แก่ยูเครนได้แก่ ระบบป้องกันภัยทาง อากาศ Patriot 1 ชุด Avengers ๒๐ ชุด ถ. หลัก Abram ยานเกราะ Bradley และ Stryker และอื่น ๆ มากกว่า ๒๐๐ คัน ฮ. โจมตี MI-17 ๒๐ เครื่อง ระบบจรวด HIMARS ๓๑ ชุด โดรนประเภท Switchblade และ Phoenix Ghost จำนวนมาก

สำหรับแนวโน้ม สหรัฐ ฯ จะยังคงให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะ อาวุธยุทธโศภณให้กับยูเครน แม้ว่าสหรัฐ ฯ ยังไม่สนับสนุนอาวุธที่มีรัศมีการยิงไกล กว่า ๑๐๐ กม. เพื่อไม่ต้องการให้ยูเครนโจมตีข้ามพรมแดนไปยังเมืองต่าง ๆ ของ รัสเซีย ซึ่งอาจเป็นการขยายขอบเขตของสงครามในวงกว้างมากยิ่งขึ้น แต่ด้วยการ ร้องขอจากยูเครนที่มีมาอย่างต่อเนื่อง และประเทศอื่นที่เป็นพันธมิตรของยูเครน ก็เริ่มสนับสนุนอาวุธประเภทดังกล่าวให้แก่ยูเครนบ้างแล้ว จึงมีความเป็นไปได้ที่สหรัฐ ฯ จะส่งมอบอาวุธดังกล่าว หรืออาวุธที่มีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ให้แก่ยูเครนใน อนาคต

กลุ่มประเทศยุโรปตะวันตก

กลุ่มประเทศยุโรปตะวันตก ล้วนแล้วแต่เป็นประเทศที่มีคุณค่ายึดถือที่ค่อนข้างแตกต่างจากรัสเซียมาตั้งแต่อดีต ประเทศเหล่านี้พัฒนาจนกลายเป็นประเทศประชาธิปไตยที่ผู้บริหารต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นหลัก และความต้องการนั้น เป็นไปในทางของบรรทัดฐานสากลคือ ยึดหลักประชาธิปไตยและเคารพสิทธิมนุษยชน ขณะที่การปกครองของรัสเซียยังจำกัดอยู่ในกลุ่มผู้ใกล้ชิดประธานาธิบดี ปูติน ประเทศในยุโรปตะวันตกเป็นศัตรูกับสหภาพโซเวียต ในช่วงสงครามเย็นและยังคงไม่พอใจรัสเซียในปัจจุบันที่ดำเนินการหลายประการที่ผิดบรรทัดฐานสากล เช่น การลอบสังหารฝ่ายต่อต้านประธานาธิบดี ปูติน ในยุโรป การใช้ความรุนแรงจับกุมคุมขังฝ่ายต่อต้านฯ และรัสเซียยังคงประจําการซีปนาวุธนิวเคลียร์เพื่อคุกคามยุโรป เป็นต้น ประเทศเหล่านี้จึงสนับสนุนการขยายสมาชิกภาพ NATO ยังประเทศทางยุโรปตะวันออก และเมื่อเกิดสงครามรัสเซีย-ยูเครน จึงสนับสนุนยูเครนอย่างเต็มที่ โดยมีประเทศที่สำคัญ ได้แก่

อังกฤษ น่าจะเป็นประเทศที่ต่อต้านอิทธิพลของรัสเซียอย่างแข็งขันที่สุด เนื่องจากรัสเซียลอบสังหารฝ่ายต่อต้าน ฯ ที่ลี้ภัยมาอยู่ในประเทศอังกฤษ หลายต่อหลายครั้ง อังกฤษสามารถตรวจพบการจารกรรม ของรัสเซียที่มีต่ออังกฤษบ่อยครั้ง อีกทั้ง นักธุรกิจรัสเซียเข้ามาดำเนินธุรกิจผิดกฎหมายในอังกฤษเป็นจำนวนมากกว่าที่อื่นในยุโรป ในสงครามรัสเซีย-ยูเครนนั้น อังกฤษไม่เพียงแต่สนับสนุนอาวุธทันสมัย เช่น ซีปนาวุธพิสัยไกล Storm Shadow ที่มีรัศมีทำการถึง ๒๕๐ กม. รถถังหลัก Challenger II โดรนโจมตี และระบบป้องกันภัยทางอากาศจำนวนมากแล้ว อังกฤษยังเป็นแหล่งฝึกขนาดใหญ่สำหรับทหารยูเครน เพื่อให้ทหารยูเครนมีความชำนาญ ในระบบอาวุธของ NATO ที่ทันสมัยและส่งกลับไปรบในยูเครนต่อไป ปัจจุบันมีทหารยูเครนในค่ายฝึกที่อังกฤษประมาณ ๑๗,๐๐๐ นาย และอาจมีจำนวนเพิ่มขึ้นอีก ๒๐,๐๐๐ นายในอนาคต

เยอรมนี เคยเป็นหนึ่งในประเทศที่เคยใกล้ชิด และพึ่งพิงพลังงานจากรัสเซียมากที่สุด เนื่องจากเป็นประตูของท่อก๊าซ Nordstream จากรัสเซียไปหล่อเลี้ยงชาติต่าง ๆ ของยุโรป และเพิ่มความร่วมมือจนถึงขั้นก่อสร้างท่อก๊าซ Nordstream II จนแล้วเสร็จ แต่เมื่อเกิดสงครามรัสเซีย-ยูเครน เยอรมนีในฐานะชาติที่มีเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในยุโรปเป็นชาติผู้นำการปรับลดการพึ่งพิงพลังงานจากรัสเซียอย่างแข็งขัน และส่งสัญญาณในเวทีระหว่างประเทศ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับ NATO และยูเครน อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่เริ่มต้นของความขัดแย้งจนถึงต้นปี ๒๕๖๖ เยอรมนีถูกวิพากษ์วิจารณ์ในความล่าช้าของการส่งมอบอาวุธให้แก่ยูเครนเป็นอย่างมาก เช่น การไม่ยินยอมให้โปแลนด์ส่งมอบ ถ. Leopard ที่ผลิตโดยบริษัทเยอรมันให้แก่ยูเครน อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่พฤษภาคม ๒๕๖๖ เยอรมนีกลายเป็นชาติที่ส่งมอบอาวุธให้แก่ ยูเครนมากที่สุดเป็นอันดับ ๒ รองจากสหรัฐฯ อาวุธสำคัญ คือ ถ. Leopard ๓๐ คัน (มีกำหนดส่งมอบอีก ๑๑๐ คัน) ปืนใหญ่ต่อต้านอากาศยาน Gepard ๔๖ กระบอก และยานเกราะ Marder ๔๐ คัน เป็นต้น ขณะเดียวกันก็อนุญาตให้ประเทศต่าง ๆ ที่มีอาวุธที่ผลิตโดยบริษัทเยอรมันส่งมอบอาวุธให้แก่ยูเครนด้วยเช่นกัน

ฝรั่งเศส มีบทบาทที่ผสมผสานในสงครามรัสเซีย-ยูเครน โดยในขณะที่ยังดำเนินการแนวทางของ NATO ในการต่อต้านรัสเซียและสนับสนุนยูเครน ประธานาธิบดี Emmanuel Macron ได้พยายามสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในวิธีทางของตน เช่น เรียกร้องให้มีการเจรจาระหว่างคู่ขัดแย้ง โดยลดเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคซึ่งแนวทางของ Macron ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการลดทอนท่าทีที่มั่นคงของชาติตะวันตกในประเด็นของสงครามดังกล่าว ท่าทีดังกล่าวของฝรั่งเศสน่าจะเกิดจากการที่ฝรั่งเศสต้องการมีบทบาทใน NATO และยุโรปมากกว่าสหรัฐฯ โดยไม่ต้องการให้ปัญหาขยายกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างขั้ว (Macron เยือนจีนในห้วง ๕-๗ เมษายน ๒๕๖๖ และแสดงท่าทีว่าฝรั่งเศสจะไม่ร่วมมือกับชาติอื่นในการแก้ไขปัญหาได้ห้วน) อนึ่ง ฝรั่งเศสสนับสนุนอาวุธให้ยูเครนน้อยกว่าประเทศที่เล็กกว่า เช่น เนเธอร์แลนด์ และประเทศที่ยากจนกว่า เช่น โปแลนด์ อาวุธสำคัญที่ฝรั่งเศสให้การ

สนับสนุน ได้แก่ ยานเกราะ AMX-10 ๔๐ คัน และจรวดต่อต้าน ถ. เช่น Javelin และ Milan เป็นต้น

ชาติตะวันตกอื่น ๆ ที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนอาวุธให้แก่ยูเครนคือ **เนเธอร์แลนด์** อาวุธที่สำคัญได้แก่ ระบบต่อต้านขีปนาวุธ Patriots ถ.หลัก T-72 และ Leopard I ปืนใหญ่ PzH2000 ตลอดจนอะไหล่ บ.รบ ล่าสุด เมื่อ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๖ นรม. Mark Rutte ของเนเธอร์แลนด์ ประกาศว่าจะส่งมอบ บ.รบ F-16 ให้แก่ยูเครนทันทีที่บรรลุนี้อายุ ต่อมาในวันเดียวกัน **เดนมาร์ก** ประกาศว่าจะส่งมอบ F-19 เครื่องให้แก่ยูเครน โดยจะส่งมอบฝูงแรก ๖ ลำภายใน มกราคม ๒๕๖๗

ทั้งนี้ แนวโน้มการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อรัสเซียและการสนับสนุนทางทหารของชาติยุโรปตะวันตกต่อยูเครนน่าจะเพิ่มมากยิ่งขึ้น แม้ว่าจะก่อให้เกิดเงินเฟ้อและเศรษฐกิจตกต่ำในยุโรป รวมถึงอาจมีการเปลี่ยนรัฐบาลในหลายประเทศ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลใหม่ของประเทศต่าง ๆ ที่ขึ้นมาปกครองประเทศก็ยังคงดำเนินนโยบายเดิมที่สอดคล้องกับทิศทางของสหรัฐฯ สหภาพยุโรป และ NATO ตามเดิมก็เป็นไปได้

กลุ่มประเทศที่มีพรมแดนติดกับรัสเซีย
ทางตะวันออก สำหรับกลุ่มประเทศที่มีพรมแดนติดกับรัสเซียทางตะวันออกนั้น เป็นกลุ่มที่มีความวิตกต่อความขัดแย้งรัสเซียยูเครนมากกว่ากลุ่มประเทศยุโรปตะวันตก ประเทศเหล่านี้มีขีดความสามารถทางทหารน้อยกว่าอังกฤษหรือเยอรมนี แต่มีการเตรียมความพร้อมอย่างเต็มที่ สำหรับการสู้รบหากต้องทำสงครามกับรัสเซีย เช่น **สวีเดนและฟินแลนด์** ที่ยึดมั่นในสถานะประเทศเป็นกลางและไม่เคยเข้าร่วม NATO มาก่อน เริ่มตระหนักถึงภัยคุกคามจากรัสเซีย

แผนที่ที่ ๓.๔ แสดงสมาชิก NATO
เมื่อเมษายน ๒๕๕๖
ที่มา: <https://www.aljazeera.com/news/2023/2/15/infographic-how-much-have-nato-members-spent-on-ukraine>

จึงได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกหลังจากที่รัสเซียรุกรานยูเครน ปัจจุบันฟินแลนด์ได้กลายมาเป็นหนึ่งในสมาชิก NATO ตั้งแต่ ๔ เมษายน ๒๕๖๖ ส่งผลให้เส้นเขตแดนระหว่างชาติสมาชิกของ NATO กับรัสเซียเพิ่มจาก ๑,๒๑๕ กม. เป็น ๒,๔๕๐ กม. ทั้งนี้ฟินแลนด์และสหภาพโซเวียตเคยทำสงครามกันมาก่อน เมื่อปี ๒๔๘๒ สำหรับประเทศสวีเดนที่กำลังรอการประกาศสถานะอย่างเป็นทางการ

สำหรับประเทศโปแลนด์ สาธารณรัฐเช็ก และกลุ่มประเทศบอลติก อันประกอบไปด้วยลัตเวีย ลิทัวเนียและเอสโตเนีย เป็นประเทศที่ต่อต้านรัสเซียอย่างรุนแรง เพราะมีประสบการณ์ที่เลวร้ายกับสหภาพโซเวียต เมื่อขณะที่เป็นรัฐบริวารหรือเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพดังกล่าว ปัจจุบันภายใต้ระบอบประชาธิปไตยและมีความใกล้ชิดกับชาติตะวันตก ทำให้ประเทศเหล่านี้มีความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมขึ้น จึงไม่ต้องการอยู่ภายใต้อิทธิพลของรัสเซีย ประเทศเหล่านี้ จึงมีการเสริมกำลังบริเวณพรมแดนที่ติดกับรัสเซียและเบลารุส ตลอดจนส่งอาวุธให้แก่ยูเครนเป็นจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่เป็นอาวุธระบบโซเวียตที่ทหารยูเครนคุ้นเคย เช่น ถ.หลัก T-72 ปืนใหญ่และปืนเล็กยาว ทั้งนี้ ประเทศเหล่านี้เป็นกลุ่มที่แสดงออกอย่างแข็งขันที่จะให้ยูเครนมีขีดความสามารถเชิงรุกโดยเร็ว เช่น โปแลนด์มอบ บ.รบ MiG 29 ๑๔ เครื่อง และ ถ. Leopard ให้แก่ยูเครน ขณะที่สาธารณรัฐเช็ก มอบ ถ. ประมาณ ๒๐๐ คัน ปืนใหญ่ จำนวนมาก อีกทั้ง ยังจัดครูฝึกไปสอนทหารยูเครนในค่ายที่อังกฤชอีกด้วย ปัจจุบันประเทศเหล่านี้ส่งทหารประชิดพรมแดนเบลารุส เพื่อเตรียมความพร้อมหากเกิดสงคราม เนื่องจากเบลารุสได้รับอาวุธนิวเคลียร์จากรัสเซียและข่มขู่จะใช้อาวุธดังกล่าวหากจำเป็น

สำหรับกลุ่ม Bucharest 9 ซึ่งประกอบไปด้วย บัลแกเรีย สาธารณรัฐเช็ก เอสโตเนีย ฮังการี ลัตเวีย ลิทัวเนีย โปแลนด์ โรมาเนียและสโลวาเกีย ต่างแสดงเจตจำนงว่าจะร่วมมือกับนาโต้เพื่อต่อต้านการรุกรานของรัสเซียต่อยูเครน โดยในการประชุมสุดยอดเมื่อ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ได้ลงนามประณามรัสเซียร่วมกับประธานาธิบดีสหรัฐ ฯ และเลขาธิการ NATO อย่างไรก็ดีตาม ในกลุ่มประเทศยุโรป

ทั้งหมด **ฮังการี**เป็นประเทศที่มีที่ท่าต่างจากประเทศอื่น เช่น การไม่เห็นด้วยที่ยุโรปจะลดการพึ่งพาพลังงานจากรัสเซีย และเลื่อนการรับรองสวีเดนเข้าสู่ NATO ออกไปเป็นเดือนกันยายน ๒๕๖๖ ทั้งนี้ อาจเพราะรัฐบาลของประธานาธิบดี Viktor Orbán มีความสัมพันธ์อันดีกับประธานาธิบดี ปูติน ซึ่งมีส่วนส่งผลให้แนวโน้มในอนาคตอาจเกิดการปะทะบริเวณพรมแดนของประเทศเหล่านี้กับรัสเซียหรือเบลารุสก็เป็นได้ และอาจกลายเป็นประเด็นผูกพันที่นำให้องค์กร NATO เข้าสู่ขั้นสภาวะใหม่ของความขัดแย้งได้

กลุ่มประเทศนอกภูมิภาคยุโรป

แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เป็นประเทศที่แบ่งปันคุณค่ายึดถือตามมาตรฐานสากลที่วางไว้โดยสหรัฐ ฯ และยุโรป ดังนั้น จึงมีแนวทางนโยบายต่างประเทศคล้ายกัน แคนาดาที่อยู่ใกล้กับยุโรปสามารถส่งอาวุธให้แก่ยูเครนได้มากกว่าอาวุธที่สำคัญ อาทิ เช่น ถ.หลัก Leopard II ๘ คัน จรวด AMMRAMs และ AIM-7 อีกทั้ง ยังสามารถส่งครูฝึกเข้าร่วมสอนทหารยูเครนในค่ายที่อังกฤษได้ด้วย ขณะที่ออสเตรเลียมีผลประโยชน์ด้านความมั่นคงและการทหารร่วมกับสหรัฐ ฯ ผ่านทางกลุ่ม Quad และ AUKUS เช่นเดียวกับนิวซีแลนด์ที่ร่วมกันปกป้องผลประโยชน์ในภูมิภาคหมู่เกาะทะเลใต้ (South Pacific) จึงมีที่ท่าสนับสนุนสหรัฐ ฯ และพันธมิตรมาโดยตลอด แม้ว่า **เกาหลีใต้และญี่ปุ่น**จะอยู่ห่างไกล แต่ NATO เล็งเห็นถึงศักยภาพของทั้งสองประเทศในการร่วมมือเป็นพันธมิตรในการต่อต้านรัสเซีย ญี่ปุ่น รวมถึงมีข้อพิพาทด้านดินแดนกับสหภาพโซเวียต/รัสเซียตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อสหภาพโซเวียต/รัสเซียยึด ๔ เกาะของหมู่เกาะ Kuril ทางตอนเหนือของเกาะ Hokkaido ไปจากญี่ปุ่น และไม่มีแนวโน้มว่าจะคืนให้ญี่ปุ่นจนปัจจุบัน ประกอบกับทั้งสองฝ่ายไม่เคยลงนามในสนธิสัญญาหยุดยิงระหว่างกัน ความสัมพันธ์ที่แนบแน่นของรัสเซียกับจีนและเกาหลีเหนือ ยิ่งสร้างความกังวลให้กับญี่ปุ่นอยู่ไม่น้อย นับตั้งแต่ที่รัสเซียรุกรานยูเครน ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับญี่ปุ่นก็ยิ่งมีทิศทางที่เลวร้ายลงเนื่องจากญี่ปุ่นแสดงออกอย่างชัดเจนในการสนับสนุนยูเครน รวมทั้งการสนับสนุน

ยุโรปปรณช่วยรบในสงครามให้แก่ยูเครนจำนวนหนึ่ง ส่วนรัสเซียก็มีการซ่อมรบและส่งโดรนเข้ามาปฏิบัติการในทะเลญี่ปุ่นหลายครั้ง โดยครั้งล่าสุดเมื่อ ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๖ อีกทั้ง ยังมีการซ่อมรบรวมกับจีนในทะเลญี่ปุ่นภายใต้รหัส The Northern Interaction 2023 ในห้วงปลายกรกฎาคม ๒๕๖๖ อีกด้วย ทั้งนี้ น่าจะเป็นการตอบโต้ที่ นรม. Fumio Kishida เดินทางเข้าร่วมประชุมสุดยอด NATO ที่กรุงวิลนิอุส/ลิทัวเนีย เมื่อ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๖ และบรรลุข้อตกลงร่วมกันในโครงการความร่วมมือหลายประการ ขณะเดียวกัน เกาหลีใต้ก็เป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดกับ NATO และเข้าร่วมประชุมสุดยอดดังกล่าวเช่นเดียวกัน แต่การสนับสนุนทางทหารของเกาหลีใต้ต่อยูเครนยังจำกัดอยู่เพียงเงินและกระสุนเท่านั้น โดยยังไม่มีความขัดแย้งชัดเจนกับรัสเซียแต่อย่างใด

๓.๒.๕ กลุ่มประเทศอาเซียน

ประเทศอาเซียนที่มีความใกล้ชิดกับรัสเซียคือ เวียดนาม เมียนมา และสปป.ลาว ที่มีความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และการทหารเป็นเวลายาวนาน เห็นได้จากการที่เวียดนามและสปป.ลาว งดออกเสียงในการลงมติของสมัชชาสหประชาชาติในการประณามรัสเซีย ขณะที่เมียนมาให้การสนับสนุนมติ ๆ ดังกล่าว เนื่องจากนาย Kyaw Moe Tun ออท.เมียนมาประจำสหประชาชาติเป็นตัวแทนของรัฐบาลเดิมที่ถูกรัฐประหาร ไม่ได้รับแต่งตั้งจากรัฐบาลเมียนมาปัจจุบัน เช่นเดียวกับประเทศอาเซียนอื่น ๆ ที่สนับสนุนมติ ๆ เช่นกัน

เวียดนาม นับตั้งแต่ที่พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือเริ่มดำเนินการปลดแอกเวียดนามจากการยึดครองของฝรั่งเศสในยุคทศวรรษ ๑๙๕๐ พรรคคอมมิวนิสต์ของสหภาพโซเวียตได้ช่วยเหลือเวียดนามอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการทหารจนได้รับชัยชนะในสงครามเวียดนามปี ๒๕๑๘ ความสัมพันธ์ดำเนินต่อมาในยุคของรัสเซียจนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันเวียดนามยังคงส่งนายทหารจำนวนมากเข้าฝึกศึกษาในรัสเซียเป็นหลัก เช่นเดียวกับการจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ เช่น ด. ซัน Kilo และ บ.รบ SU-30 ขณะที่เรือรบรัสเซียใช้ประโยชน์จาก ๑๑ ท่าเรือ Cam Ranh

ในด้านเศรษฐกิจ เวียดนามมีข้อตกลงการค้าเสรีกับสหภาพศุลกากรยูเรเชียที่มีรัสเซียเป็นสมาชิกหลัก ทั้งนี้ หลังจากสงครามรัสเซีย-ยูเครน เวียดนามได้ประโยชน์จากน้ำมันราคาถูกจากรัสเซีย

ลาว เป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียต/รัสเซียมายาวนานในลักษณะเดียวกับเวียดนาม รัสเซียเข้ามาช่วยเหลือด้านการพัฒนาประเทศหลายด้าน ในห้วงไม่กี่ปีมานี้ รัสเซียเข้ามาช่วยเหลือลาวด้านการทหารมากขึ้น เช่น ปรับปรุงสนามบินวัดไต และทั้งสองประเทศมีการฝึกร่วมรหัส Laros ตั้งแต่ปี ๒๕๖๒

เมียนมา มีความร่วมมือด้านการทหารกับรัสเซียมากขึ้นในห้วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่ทั้ง ๒ ประเทศลงนามในข้อตกลงความร่วมมือทางทหารปี ๒๕๕๙ เมียนมาจัดหาอาวุธจากรัสเซียจำนวนมาก รวมทั้งยุทโธปกรณ์ทันสมัย เช่น ระบบขีปนาวุธป้องกันภัยทางอากาศ Pansir-1 และ บ.รบ SU-30 นับตั้งแต่มีการรัฐประหารในเมียนมาปี ๒๕๖๔ เมียนมาใช้อากาศยานที่ผลิตในรัสเซีย เช่น Yak-130 และ ฮ.โจมตี Mi-35 โจมตีฝ่ายต่อต้านรัฐบาล และนับตั้งแต่เกิดสงครามรัสเซีย-ยูเครน ผู้นำทางทหารของเมียนมากับรัสเซียแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกันบ่อยครั้ง และมีความร่วมมือในภาคต่าง ๆ มากขึ้น รวมทั้งด้านพลังงานและนิวเคลียร์

สำหรับแนวโน้มของกลุ่มประเทศอาเซียน รัสเซียเริ่มมีนโยบายในการขยายอิทธิพลมุ่งสู่ตะวันออกและเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น ผ่านความช่วยเหลือ และสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของประเทศเหล่านี้ แต่ปฏิบัติการทางทหารทั้งการให้ความช่วยเหลือต่อรัสเซียหรือยูเครนเอง ก็ยังเป็นข้อจำกัดของการช่วยเหลือทางทหารอย่างเป็นทางการต่อประเทศในอาเซียนด้วยเช่นกัน

ส่วนที่ ๔

บทเรียนกับแนวทางการพัฒนากองทัพไทย
ในอนาคต

ส่วนที่ ๔

บทเรียนกับแนวทางการพัฒนากองทัพไทยในอนาคต

นับตั้งแต่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ประธานาธิบดีปูติน ได้ประกาศรับรองสถานะและส่งกำลังทหารเข้าไปในเขตปกครองตนเองโดเนตสค์ (DPR) และเขตปกครองตนเองลูฮานสค์ (LPR) ในภูมิภาคดอนบาสของยูเครน จนนำไปสู่การปฏิบัติการทางทหารระหว่างรัสเซียและยูเครน รวมถึงชาติพันธมิตรของทั้ง ๒ ฝ่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมในความขัดแย้งดังกล่าว ทั้งมิติทางด้านทหาร เศรษฐกิจ การเมือง และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมถึงมิติด้านความมั่นคงต่าง ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีตัวแสดงมากกว่า ๒ ประเทศ และตัวแสดงต่าง ๆ ที่เข้ามาต่างมีบทบาทที่ทำให้ความขัดแย้งได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ หรืออาจเรียกได้ว่าเป็น สงครามลูกผสม (Hybrid Warfare) รวมถึงเป็นในลักษณะของสงครามตัวแทน (Proxy war) ในส่วนนี้ จะดำเนินการวิเคราะห์ถึงบทเรียนที่ได้รับจากกรณีความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน รวมถึงแนวทางในการพัฒนากองทัพในอนาคต เพื่อเตรียมความพร้อมและรองรับสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกัน

๔.๑ ความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน กับจุดเปลี่ยนของลักษณะสงครามในอนาคต

นับตั้งแต่วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ที่มีการปฏิบัติการทางทหารของรัสเซียต่อยูเครน จนนำมาสู่สงครามรัสเซีย-ยูเครน โดยที่มีการนำอาวุธ เทคโนโลยี และวิธีการใหม่ๆ มาใช้ในสงคราม จากการติดตามสถานการณ์การสู้รบนับตั้งแต่วันแรกของการปฏิบัติการจนถึงสถานการณ์ของความขัดแย้งที่ยังเป็นอยู่ในปัจจุบัน ได้เห็นถึงลักษณะของสงครามที่ได้สร้างจุดเปลี่ยนของลักษณะสงครามในอนาคต (Future warfare) ซึ่งกองทัพควรศึกษาและนำบทเรียนมาใช้เป็นแนวทางเพื่อการพัฒนากองทัพในอนาคต โดยมีข้อสังเกตที่สำคัญ ดังนี้

จากกรณีความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครนได้สร้างจุดเปลี่ยนของลักษณะสงครามในอนาคต (Future warfare) ซึ่งสังเกตได้ดังต่อไปนี้^{๑๑} (๑) การเปิดตัวของอาวุธจากเทคโนโลยีใหม่ (๒) การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) (๓) การใช้วิธีดิจิทัลเพื่อสร้างผลกระทบทางกายภาพต่อศัตรู (๔) ระบบไร้คนขับหรือโดรน (๕) การบูรณาการความรวดเร็วของข่าวกรองและการโจมตี (Integrate the rapidity of intelligence and strike) (๖) การใช้โซเชียลมีเดียเป็นอาวุธ (The weaponization of social media) และ (๗) ความร่วมมือจากพลเรือนและหน่วยงานอื่น ๆ พื้นที่ขัดแย้งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่น่าศึกษาและติดตามเพื่อจับสัญญาณ (Indicator) และแนวโน้ม (Trend) ว่าเกิดอะไรขึ้น เพื่อการนำมาใช้ประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางของกองทัพในอนาคต

๑) การเปิดตัวของอาวุธจากเทคโนโลยีใหม่ (New technology in use)
ซึ่งสร้างจุดเปลี่ยนของการต่อสู้โดยทั่วไปแล้วเทคโนโลยีใหม่จะชี้ทางไปสู่อนาคตของสงคราม แต่ด้วยผลกระทบในช่วงแรกซึ่งอาจยังไม่ได้ทรงพลังมากนัก เนื่องจากเป็นเพราะเทคโนโลยีใหม่เพิ่งเกิดขึ้น ต้องใช้เวลาและประสบการณ์เพื่อให้มีความสามารถมากขึ้นและการเรียนรู้วิธีใช้งาน แต่เมื่อได้รับการเริ่มนำมาใช้แล้ว จะไม่มีการย้อนกลับไปสู่จุดเดิมอีก สงครามในอนาคตจะให้เห็นเทคโนโลยีดังกล่าวและในรูปแบบที่ทรงพลังมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการนำระบบปืนใหญ่ระยะไกลและแม่นยำมาใช้งาน เช่น ระบบ High Mobility Artillery Rocket System: HIMARS ไฮมาร์ส หรือ ระบบยิงจรวดด้วยปืนใหญ่เคลื่อนที่คล่องตัวสูง M142 เป็นเครื่องยิงขีปนาวุธที่ติดตั้งอยู่บนรถบรรทุกหนัก 5 ตัน โดยสามารถยิงขีปนาวุธนำวิถีได้ต่อเนื่องกันอย่างรวดเร็ว 6 ลูก เป็นขีปนาวุธที่สหรัฐฯ ส่งให้ยูเครนใช้มีพิสัยการยิงไกลถึง 80 กม.

^{๑๑} Peter W. Singer, Strategist, New America. (๒๐๒๓). One Year In: What Are The Lessons from Ukraine For The Future Of War?.(online). สืบค้นเมื่อ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๖. แหล่งที่มา: <https://www.defenseone.com/ideas/2023/02/what-ukraine-has-changed-about-war/383216/>

ระบบยิงจรวดไฮมาร์ส (HIMARS)

พิสัยยิง: 70 กม.*

ทหารประจำการ: 3 นาย

น้ำหนัก: 16.25 ตัน

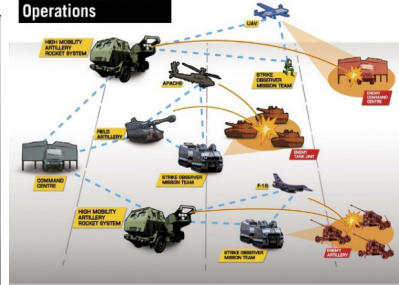
ความเร็ว: 85 กม. / ชม.

* พิสัยยิงแตกต่างกันออกไปแล้วแต่เครื่องกระสุนที่ใช้

ที่มา : BBC Research / Getty Images

HIMARS Networked Operations

Sensors such as Unmanned Aerial Vehicles (UAVs) and Strike Observer Mission (STORM) type of shooter assets most suitable for destroying the targets.

The Command Centre determines the desired effects of the attack as well as the type of shooter assets most suitable for destroying the targets.

Depending on the nature of targets, shooters such as HIMARS, 155mm field artillery, fighter aircraft and attack helicopters can be employed to conduct the strike mission simultaneously or sequentially to destroy the targets.

BBC

แผนภาพที่ ๔.๑ อารูททางเทคโนโลยีสมัยใหม่

ที่มา: <https://www.bbc.com/thai/international-62738222>

ที่มา: <https://www.mindef.gov.sg/web/portal/mindef/news-and-events/latest-releases/article-detail/2011/september/2011Sep05-News-Releases-00222>

ตัวอย่างคลาสสิกคือ การใช้เครื่องบินครั้งแรกในสงคราม ไม่ถึงหนึ่งทศวรรษ หลังจากการประดิษฐ์ เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ สงครามระหว่างราชอาณาจักรอิตาลีและจักรวรรดิออตโตมัน นักบินชาวอิตาลีคนหนึ่งบินขึ้นสู่อากาศ ด้วยเครื่องบินโมโนเพลนปีกผ้าใบ เขาบินด้วยความเร็วที่เชื่อกันว่าในขณะนั้นบินด้วยความเร็วเหลือเชื่อ ๔๕ ไมล์ต่อชั่วโมง โดยบินวนเหนือตริโปลีในประเทศลิเบีย ยุคปัจจุบัน ด้วยความสามารถใหม่ในการมองลงมายังโลก เขาจึงสามารถส่งตำแหน่งของศัตรูกลับไปยังผู้บังคับบัญชาของเขาได้ แต่ผลกระทบของเทคโนโลยีใหม่นี้ไม่ใช่แค่การลาดตระเวนที่ดีขึ้นเท่านั้น ภายหลัง ๑ สัปดาห์ต่อมา นักบินคนเดียวกันจึงตัดสินใจนักระเบิดมือ ๔ ลูกขึ้นไปในอากาศ ซึ่งเขาทิ้งลงข้างเครื่องบินใส่พวกออตโตมานด้านล่าง การวางระเบิดเฉพาะกิจครั้งนี้ไม่ส่งผลกระทบต่อผลของสงครามอย่างแน่นอน แต่ยุคแห่งสงครามทางอากาศได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว และไม่มีทางหันหลังกลับไปสู่จุดเดิมอีกแล้ว สถานการณ์ดังกล่าวมีความคล้ายคลึงเช่นเดียวกับในยุคที่เราได้เห็นตัวอย่างที่คล้ายกันของเทคโนโลยีใหม่ที่ใช้งานอยู่ ซึ่งไม่ได้กำหนดรูปแบบการต่อสู้อย่างรุนแรง แต่เป็นสัญญาณ (Indicator) ของสิ่งที่จะเกิดขึ้น

๒) การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) หรือ AI ความขัดแย้งในยูเครนได้เห็น AI รูปแบบต่าง ๆ ถูกนำมาใช้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้น ตั้งแต่การใช้ซอฟต์แวร์จดจำใบหน้าเพื่อระบุทหารศัตรู (AI for Face recognition) เช่น การใช้ Software Clearview จากบริษัท Start Up ของอเมริกา เพื่อระบุและการเปิดเผยตัวตนทหารฝ่ายตรงข้าม จนถึงการนำความฉลาดของอุปกรณ์อัจฉริยะ (Machine Learning) มาใช้เพื่อให้ห่วงโซ่อุปทานและความช่วยเหลือทางทหาร (Military aid and supply chains) มีประสิทธิภาพมากขึ้น AI ถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมสงครามการโฆษณาชวนเชื่อและข้อมูล (Propaganda and information warfare) การรุกรานของรัสเซียในยูเครนถือเป็นสงครามครั้งแรกที่เห็นการใช้ดีโ “Deep fake” Videos ซึ่งได้สร้างเส้นแบ่งและความสับสนระหว่างของจริงกับของที่ทำด้วย AI ทั้งนี้ การใช้ความฉลาดของ AI ในทุกรูปแบบในการทำสงครามจะเติบโตขึ้นเมื่อ AI ก้าวหน้าในขีดความสามารถของตัวเอง มีบทบาทและความสำคัญมากขึ้น

แผนภาพที่ ๔.๒ การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์กับการทหาร/สงคราม

ที่มา: <https://www.channel4.com/news/how-the-russia-ukraine-war-is-supercharging-ai-warfare>

ที่มา: <https://www.dw.com/en/fact-check-the-deepfakes-in-the-disinformation-war-between-russia-and-ukraine/a-61166433>

๓) การใช้วิธีดิจิทัลเพื่อสร้างผลกระทบทางกายภาพ (Using digital means to inflict a physical effect) ต่อศัตรูที่อยู่ห่างไกล ตัวอย่างเช่น การเปิดหน้าใหม่ด้านความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์และการสงครามของ “กองทัพอีทีอาสาสมัคร (Volunteer IT Army)” จากพันธมิตรผู้เชี่ยวชาญด้านไซเบอร์ฝ่ายยูเครนที่โจมตีกลับด้วยระบบดิจิทัลสถานีขั้วจรรถยนต์ไฟฟ้าในมอสโกของรัสเซีย

เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ปัจจุบันโลกของเรากำลังพึ่งพาอุปกรณ์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตมากขึ้นเรื่อย ๆ และมีการดำเนินการในโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญเกือบทุกด้านการโจมตีทางดิจิทัลจะมีผลกระทบทางกายภาพมากขึ้น

๔) ระบบไร้คนขับ (Unmanned systems) ได้รับการพิสูจน์แล้วว่ามีความสำคัญอย่างเหลือเชื่อในการสู้รบในยูเครนในหลายบทบาทและพิสูจน์แล้วว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการหยุดเสารถถังรัสเซีย ทั้งในการยิงขีปนาวุธ การให้ความแม่นยำสำหรับการโจมตีด้วยปืนใหญ่และขีปนาวุธของยูเครนที่ทำลายกองกำลังรัสเซีย ระบบอากาศยานไร้คนขับมีบทบาทสำคัญในพื้นที่ทางทะเลเหมือนกันโดยมีส่วนร่วมในการจมเรือธงในทะเลดำของรัสเซีย และโจมตีฐานทัพเรือของรัสเซียในไครเมีย โดยสิ่งที่น่าสนใจและตั้งข้อสังเกต คือ บทบาทและการกิจที่สำคัญไม่ได้ดำเนินการโดยระบบทหารขนาดใหญ่ราคาแพง เช่น เครื่องบินประจำการ แต่เป็นกองบินของโดรนขนาดเล็ก ราคาถูก และบ่อยครั้งที่พลเรือนจัดหาให้ (Civilian-provided drones) ด้วย ตอนนี้ทุกหน่วยของทั้งยูเครนและรัสเซียใช้ระบบไร้คนขับ ไม่ใช่แค่เพื่อสอดแนมล่วงหน้า แต่ยังทำการโจมตีด้วยความแม่นยำ เช่นเดียวกับ AI การใช้โดรนมีความก้าวหน้ามากขึ้นทุกสัปดาห์ในสงคราม

แผนภาพที่ ๔.๓ ระบบไร้คนขับ (Unmanned systems)

ที่มา: <https://www.defenseone.com/ideas/2023/02/what-ukraine-has-changed-about-war/383216/>

ที่มา: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/10/17/kamikaze-drones-russia-ukraine/>

๕) การบูรณาการความรวดเร็วของข่าวกรองและการโจมตี (Integrate the rapidity of intelligence and strike) ที่ถูกสนับสนุนด้วยเครือข่ายสั่งการและควบคุมขั้นสูง โดยการบูรณาการ AI เข้ากับระบบไร้คนขับ การใช้เทคโนโลยีนี้ในสงครามกำลังเกิดขึ้นในยูเครนจากระบบอัตโนมัติที่มีการใช้งานมากขึ้นในยูเครน และใช้ร่วมกับยุทธโธปกรณ์แบบ Loitering munition หรือที่รู้จักในชื่อ “โดรนกามิกาเซ่” ซึ่งเป็นอาวุธทางอากาศชนิดหนึ่งที่มีหัวรบในตัว และสามารถลอยตัวไปรอบ ๆ พื้นที่เป้าหมายและรอจนกระทั่งเป้าหมายถูกพบและเข้าโจมตี ซึ่งสามารถดำเนินการได้ทั้งแบบเดี่ยวหรือเข้าโจมตีเป็นกลุ่ม (Swarms) การต่อสู้โดยใช้โดรนในยูเครนจึงเป็นการส่งสัญญาณอีกครั้งถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของสงคราม

แผนภาพที่ ๔.๔ การบูรณาการความเร็วของการโจมตี
ที่มา: <https://www.thedrive.com/the-war-zone/33934/pentagon-has-tested-a-suicide-drone-that-gets-to-its-target-area-at-hypersonic-speed>

๖) การใช้โซเชียลมีเดียเป็นอาวุธ (The weaponization of social media) เช่น สงคราม “LikeWar” เป็นการเข้าถึงผู้คนบนเครือข่ายดิจิทัลโดยการขับเคลื่อนข้อมูลผ่านการกดไลค์และการแชร์ สร้างการรับรู้ (Perception) และปรับเปลี่ยนทัศนคติผ่านโลกดิจิทัล การใช้พื้นที่ออนไลน์เพื่อส่งเจตจำนง และมีอิทธิพลต่อโลกภายนอกต่อสงครามในการสร้างกระแสและความเห็นอกเห็นใจ สาเหตุดังกล่าวได้เปลี่ยนทัศนคติและบริบททางการเมืองทุกที่ตั้งแต่สหรัฐอเมริกาไปจนถึงญี่ปุ่นและออสเตรเลีย โดยเปลี่ยนทั้งลำดับความสำคัญทางการเมืองและสิ่งที่ผู้นำนโยบายคิดว่าประชากรของพวกเขายินดีที่จะสนับสนุน เช่น กรณีข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นในขั้นต้น

เกี่ยวกับเยอรมนีที่ส่งรถถังไปสนับสนุน ซึ่งในที่สุดก็เกิดขึ้นอีกครั้งเนื่องจากทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไป

สงคราม “LikeWar” มีผลกระทบทางเศรษฐกิจอย่างมากเช่นกัน บริษัทชั้นนำประมาณ ๔๐๐ แห่งจาก ๕๐๐ แห่งถอนตัวออกจากเศรษฐกิจรัสเซีย ซึ่งไม่ใช่เพราะกฎหมายหรือมาตรการคว่ำบาตรกำหนด แต่เป็นเพราะการทำธุรกิจในรัสเซียถูกมองว่าไม่ดีต่อธุรกิจ การยกเลิกทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitical canceling) รูปแบบใหม่นี้จะส่งผลกระทบไม่เพียงแต่เศรษฐกิจรัสเซียในระยะยาวเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อวิธีที่ประเทศอื่นๆ คิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสงครามของตนเองด้วย

๗) ความร่วมมือจากพลเรือนและหน่วยงานอื่น ๆ ในยุคสงครามข้อมูลรูปแบบใหม่ (New form of information warfare) นี้ส่งผลกระทบต่อความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ในระดับใหม่โดยการปรับเปลี่ยนความขัดแย้งที่สำคัญทั่วไป ผลกระทบหลักประการหนึ่งมาจากขนาดที่แท้จริงและความสำคัญของระบบข่าวกรองโอเพ่นซอร์ส (Open-source intelligence) หรือ OSINT ชาวยูเครนได้เปลี่ยนโทรศัพท์มือถือและบัญชีโซเชียลมีเดียของตนให้เป็นเซ็นเซอร์สอดแนมรูปแบบใหม่และเครือข่ายการออกอากาศพร้อมกัน รวบรวมข้อมูลเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยและเผยแพร่ให้โลกได้พิจารณา OSINT ได้รับการพิสูจน์แล้วว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เช่นกรณี OSINT จากพลเรือนในท้องถิ่นหลายล้านคนและกำหนดตำแหน่ง เพื่อติดตามเป้าหมายการเคลื่อนไหวทางทหารของรัสเซีย การสร้างแอป Diia เพื่อจัดการกระแสข้อมูลจากอาสาสมัครสายลับและนักวิเคราะห์ของ OSINT ภายนอก ตลอดจนการนำประโยชน์จากดาวเทียมพลเรือน Starlink มาใช้เป็นโครงสร้างพื้นฐานการสื่อสารและอินเทอร์เน็ต และเป็นระบบนำร่องให้กับสงครามโดรน (Drone Warfare)

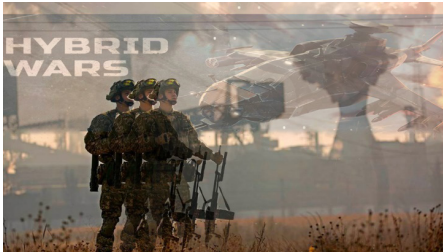
แผนภาพที่ ๔.๕ สงครามข้อมูลรูปแบบใหม่ (New form of information warfare)
ที่มา: <https://www.cbc.ca/news/world/ukraine-osint-war-1.6410037>

นอกจากนี้ สิ่งนี้อาจเป็นผลกระทบที่สำคัญที่สุดของสงครามยูเครนที่ไม่เพียงแต่อนาคตของสงครามในสนามรบเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับสงครามด้วย คือ ความขัดแย้งได้ส่งผลกระทบต่อทุกสิ่งทุกอย่างตั้งแต่ตลาดพลังงาน (Energy) ไปจนถึงห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) ไม่ใช่เพียงแค่สำหรับการทหารเท่านั้น แต่หมายรวมถึงโลกในภาพรวมด้วยเช่นกัน ซึ่งเห็นได้จากราคาธัญพืชและน้ำมันที่ผันผวนและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบให้เกิดความเสี่ยงต่อเสถียรภาพในประเทศต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไกลอย่างเอเชียและแอฟริกา ดังนั้น บทเรียนของความขัดแย้งในครั้งนี้ จึงเป็นประเด็นที่มีความท้าทายเป็นอย่างมากสำหรับการปรับแผนทางทหารและเทคโนโลยีใหม่ในอนาคต ตลอดจนการคิดใหม่ว่าอนาคตของสงครามมีความหมายอย่างไรต่อความมั่นคงของชาติและเศรษฐกิจ

๔.๒ บทเรียนความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน และแนวทางการพัฒนากองทัพไทยในอนาคต

ความขัดแย้งในยูเครนได้ให้ข้อมูลเชิงลึกอันล้ำค่าเกี่ยวกับธรรมชาติของสงครามที่กำลังพัฒนาและความท้าทายที่กองทัพสมัยใหม่ต้องเผชิญ จากการวิเคราะห์ความขัดแย้งนี้ เราสามารถระบุบทเรียนสำคัญที่สามารถกำหนดแนวทางการป้องกันประเทศ เพื่อรับประกันความพร้อมและประสิทธิผลของกองทัพไทยในการเผชิญกับความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้ ทั้งหมด ๑๐ บทเรียน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

บทเรียนที่ ๑: สงครามลูกผสมและภัยคุกคามแบบอสมมาตร (Hybrid Warfare and Asymmetric Threats) ความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครนได้เน้นย้ำถึงการเกิดขึ้นและประสิทธิผลของสงครามลูกผสม โดยที่ปฏิบัติการทางทหารแบบดั้งเดิมผสมผสานกับยุทธวิธีที่แหวกแนว เช่น การโจมตีทางไซเบอร์ การรณรงค์บิดเบือนข้อมูล และการใช้กำลังที่ไม่ปกติ **กองทัพไทย**ต้องเตรียมพร้อมรับมือกับภัยคุกคามแบบอสมมาตร (Asymmetric threats) โดยการพัฒนายุทธศาสตร์

แผนภาพที่ ๔.๖ Hybrid Warfare

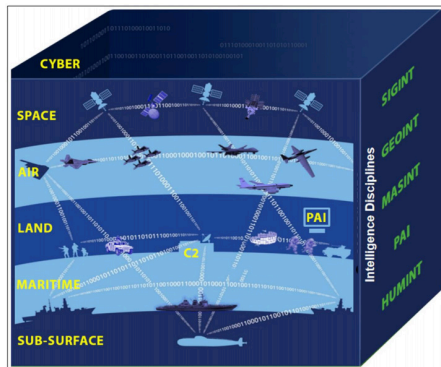
ที่มา: <https://behorizon.org/a-content-analysis-on-the-media-coverage-of-hybrid-warfare-concept/>

การบูรณาการที่ผสมผสานความสามารถแบบปกติ (Conventional capabilities) เข้ากับระบบข่าวกรองที่แข็งแกร่ง (Robust intelligence) มาตรการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cyber security measures) และความสามารถด้านสงครามข้อมูล (Information warfare capabilities)

บทเรียนที่ ๒: สงครามในเมือง (Urban Warfare) ความขัดแย้งในยูเครนแสดงให้เห็นถึงความท้าทายของการทำสงครามในเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่น การสงครามสมัยใหม่กำลังเปลี่ยนและมีแนวโน้มไปสู่สภาพแวดล้อมในเมือง (Urban environments) มากขึ้น ทำให้เราต้องปรับยุทธวิธีการฝึกอบรม และยุทธโศภรณ์ของเราให้สอดคล้องกัน **กองทัพไทย**จะต้องมุ่งเน้นไปที่การฝึกอบรมการทำสงครามในเมืองและการพัฒนาอุปกรณ์และยุทธวิธีเฉพาะทางเพื่อปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพในเขตเมือง ขณะเดียวกันก็ลดการบาดเจ็บ การล้มตายและความเสียหายของพลเรือนให้น้อยที่สุด

บทเรียนที่ ๓: การปรับปรุงข่าวกรอง การเฝ้าระวัง และการลาดตระเวน (Enhanced Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance (ISR)) ความขัดแย้งในยูเครนได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของสถาปัตยกรรมข่าวกรอง การเฝ้าระวัง

และการลาดตระเวนที่ครอบคลุมและบูรณาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้ระบบทางอากาศไร้คนขับ (UAS) และเซ็นเซอร์ขั้นสูงได้พิสูจน์แล้วว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการให้การรับรู้สถานการณ์แบบเรียลไทม์และช่วยให้การตัดสินใจมีประสิทธิภาพ กองทัพไทยจะต้องจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาและยกระดับขีดความสามารถ ISR ขั้นสูงเพื่อเพิ่มความสามารถของเราในการตรวจจับ ติดตาม และต่อต้านภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้น

แผนภาพที่ ๔.๖ Hybrid Warfare
ที่มา: <https://behorizon.org/a-content-analysis-on-the-media-coverage-of-hybrid-warfare-concept/>

บทเรียนที่ ๔: ปืนใหญ่ที่ทันสมัยและการยิงที่แม่นยำระยะไกล (Modernized Artillery and Long-Range Precision Fires) ปืนใหญ่ที่มีประสิทธิภาพมีบทบาทสำคัญในความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสู้รบในเมือง ดังนั้น กองทัพไทยควรลงทุนในการปรับปรุงขีดความสามารถด้านปืนใหญ่ของเราให้ทันสมัย

โดยเน้นไปที่การยิงที่แม่นยำในระยะไกลเป็นพิเศษ สิ่งนี้จะช่วยให้เราสามารถโจมตีเป้าหมายจากระยะไกลที่ปลอดภัย ขัดขวางการปฏิบัติการของศัตรู และสร้างสภาพแวดล้อมการปฏิบัติการในสนามรบในเมือง

แผนภาพที่ ๔.๘ ข้อมูลกลุ่มยุทธวิธีของกองทัพรัสเซีย

บทเรียนที่ ๕: ความมั่นคงทางไซเบอร์ (Cyber Security) ความขัดแย้งในยูเครนแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความปลอดภัยทางไซเบอร์ที่เปลี่ยนแปลงไปในสงครามสมัยใหม่ จากการกำหนดเป้าหมายโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญไปจนถึงการโจมตีทางไซเบอร์ที่ก่อวินาศกรรมในระบบทหาร ความสามารถของเราในการรักษาความปลอดภัยเครือข่ายของเราและตอบสนองต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์อย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง **กองทัพไทย**จะต้องมุ่งเน้นไปที่การสร้างความสามารถในการป้องกันทางไซเบอร์ที่แข็งแกร่ง การฝึกอบรมบุคลากรของเรา และร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ ในการพัฒนาและการนำแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดไปใช้

บทเรียนที่ ๖: โครงสร้างกองทัพบที่ยืดหยุ่นและคล่องตัว (Flexible and Agile Force Structures) ความขัดแย้งในยูเครนเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการสร้างโครงสร้างกองกำลังที่ยืดหยุ่นและคล่องตัว รูปแบบและโครงสร้างแบบดั้งเดิมอาจไม่เหมาะสมกับความท้าทายที่เกิดจากสงครามลูกผสมและภัยคุกคามที่ไม่สมมาตร **กองทัพไทย**ควรใช้แนวทางแบบโมดูลาร์ (Modular Approach) หรือมีความสามารถในการจัดการความยืดหยุ่นและความคล่องตัวของกองกำลังในการปฏิบัติการทางทหารมากขึ้น โดยเน้นที่หน่วยขนาดเล็กและพึ่งพาตนเองได้ (Self-sufficient units) ซึ่งสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้อย่างรวดเร็ว สิ่งนี้จะทำให้เราสามารถจัดกำลังได้อย่างรวดเร็วและปรับตัวเข้ากับสนามรบที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

บทเรียนที่ ๗: ความร่วมมือร่วมและระหว่างหน่วยงาน (Joint and Interagency Cooperation) ความขัดแย้งในยูเครนแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของแนวทางที่ครอบคลุมและเสริมฤทธิ์กันซึ่งเกี่ยวข้องกับความร่วมมือร่วมและระหว่างหน่วยงาน หน่วยงานทางทหารต่างๆ รวมถึงหน่วยงานพลเรือน หน่วยข่าวกรอง และการบังคับใช้กฎหมาย จะต้องทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น การลงทุนในระบบการฝึกอบรมร่วมกัน การแบ่งปันข้อมูล และการสื่อสารจะช่วยเพิ่มความสามารถของเราในการตอบสนองต่อภัยคุกคามแบบไฮบริดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทเรียนที่ ๘: เพิ่มความสามารถในการปฏิบัติการพิเศษ (Increased Special Operations Capabilities) ความขัดแย้งในยูเครนแสดงให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญของกองกำลังปฏิบัติการพิเศษ (Special Operations Forces :SOF) ในฉากทัศน์ของสงครามที่ไม่เป็นแบบปกติ (Unconventional warfare scenarios) การรวมหน่วย SOF เข้ากับโครงสร้างกำลัง และการฝึกอบรมเฉพาะทางและความสามารถขั้นสูงจะช่วยเพิ่มความสามารถของกองทัพในการปฏิบัติการในสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อน ดำเนินการรวบรวมข่าวกรอง และปฏิบัติการกิจที่แม่นยำ

บทเรียนที่ ๙: เน้นความยืดหยุ่น การปรับสภาพได้เร็วและความอยู่รอด (Emphasis on Resilience and Survivability) ความขัดแย้งในยูเครนแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความยืดหยุ่น การฟื้นตัวได้เร็วและความอยู่รอดในการสงครามสมัยใหม่ กองทัพไทยต้องจัดลำดับความสำคัญของมาตรการป้องกันกำลังรวมทั้งพัฒนายานเกราะ เพิ่มขีดความสามารถของอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล และการต่อต้านวัตถุระเบิดแสวงเครื่อง (IED) นอกจากนี้ การพัฒนาและการใช้ยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความยืดหยุ่น การปรับสภาพได้เร็ว (Resilience) ของกองทัพทั้งทางกายภาพและทางจิตใจ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเมื่อเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นมิตร

แผนภาพที่ ๔.๙ หลักนิยมของการสงครามแบบลูกผสม (Hybrid Warfare Doctrine)
ที่มา: <https://americansecuritytoday.com/secret-ahw-war-us-urgent-call-action-multi-video/ahw/>

บทเรียนที่ ๑๐: หลักนิยมของการสงครามแบบลูกผสม (Hybrid Warfare Doctrine) ตามลักษณะของสงครามที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลง กองทัพไทยควรพัฒนาหลักนิยมสงครามลูกผสม (Hybrid warfare doctrine) ที่ชัดเจน หลักนิยมนี้ควรครอบคลุมยุทธศาสตร์และแนวความคิดในการต่อต้านภัยคุกคามแบบผสมผสาน

การบูรณาการความสามารถแบบเดิม (Integrating conventional capabilities) และการผสมผสานการดำเนินการด้านข้อมูล (Information operations) สงครามไซเบอร์ (Cyber warfare) และยุทธวิธีการทำสงครามนอกแบบ (Irregular warfare)

นอกเหนือจากบทเรียนการปฏิบัติการแล้ว สงครามนี้ยังทำให้ชัดเจนว่า **กองทัพไทย** จำเป็นต้องอาศัยฐานทางอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีที่กว้างขึ้น ยืดหยุ่นมากขึ้น และตอบสนองได้มากและรวดเร็วขึ้น เพื่อจัดการกับการที่ต้องพึ่งพาการสนับสนุนยุทธโศภรณ์จากภายนอกมากเกินไปและเพิ่มความปลอดภัยของอุปทาน (Supply) นี้ ฐานทางอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีทั้งจากภาครัฐและเอกชน จะต้องช่วยเพิ่มความพร้อมของกองทัพในการป้องกันประเทศ การส่งเสริมและสร้างนวัตกรรมสำหรับอุตสาหกรรมการป้องกันประเทศเพื่อสนับสนุนขีดความสามารถเพื่อให้กองทัพมีความพร้อมสำหรับสนามรบในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น

ดังนั้น กองทัพอากาศ^{๓๒} ทำความเข้าใจต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง (Understanding) ทั้งในมิติของตัวแสดง และเป้าหมาย มีการวิเคราะห์ต่อสถานการณ์ (Analysis) ที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนการตัดสินใจร่วมกัน (Cooperative policy development) ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการจัดลำดับความสำคัญและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น จากความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครนได้ให้บทเรียนอันมีค่าแก่กองทัพไทย ซึ่งจะต้องรวมเข้ากับแผนการพัฒนาและความทันสมัยในอนาคตของกองทัพ แนวทางที่ครอบคลุมและปรับเปลี่ยนได้เป็นสิ่งจำเป็น รวมถึงการต่อต้านภัยคุกคามแบบผสมผสาน (Hybrid)

^{๓๒} ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.(๒๕๖๖). สรุปผลการสัมมนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๖ เรื่อง “กรณีศึกษาความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครนกับการพัฒนากองทัพไทยในอนาคต” เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๘๓๐-๑๒๐๐ ณ ห้องประชุมศูนย์นวัตกรรมทางทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. เอกสารอัดสำเนา

ทั้งนี้ กองทัพจำเป็นต้องคำนึงถึงผลประโยชน์และความมั่นคงของประเทศ และเตรียมความพร้อมของกองทัพตามพลังอำนาจทางทหาร (Domain) เพื่อรองรับพื้นที่ปฏิบัติการ ๕ พื้นที่ ได้แก่ (๑) พื้นที่ปฏิบัติการบนดิน (Land Domain) (๒) พื้นที่ปฏิบัติการในน้ำ (Sea Domain) (๓) พื้นที่ปฏิบัติการในอากาศ (Air Domain) (๔) พื้นที่ปฏิบัติการบนห้วงอวกาศ (Space Domain) และ (๕) พื้นที่ปฏิบัติการด้านไซเบอร์โดเมน (Cyber Domain) การเตรียมพร้อมสำหรับการทำสงครามในเมือง การจัดลำดับความสำคัญของความสามารถด้านข่าวกรองและการเฝ้าระวัง การปรับปรุงปืนใหญ่ให้ทันสมัย และการสร้างความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ที่แข็งแกร่ง ตลอดจนพัฒนาหลักนิยม โครงสร้างกำลัง และองค์กรในอนาคต จะต้องมีความยืดหยุ่น ปรับตัวได้ และคล่องตัว เพื่อรับมือกับภัยคุกคามแบบผสมผสาน (Hybrid)

นอกจากนี้ กองทัพไทยควรจัดลำดับความสำคัญของความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน เพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติการพิเศษ มุ่งเน้นไปที่ความยืดหยุ่นและความอยู่รอด และพัฒนาหลักนิยมสงครามลูกผสมโดยเฉพาะ ตลอดจนการส่งเสริมนวัตกรรมและอุตสาหกรรมด้านการป้องกันประเทศ พึ่งพาตนเอง ลดการนำเข้า รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่มากขึ้น เมื่อรวมองค์ประกอบเหล่านี้เข้าด้วยกัน จะเป็นแนวทางในการพัฒนากองทัพไทยที่จะพร้อมมากขึ้นในการตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพและรักษาซึ่งความได้เปรียบต่อความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กขย.สนช.ขว.ทหาร..(๒๕๖๖). “บทบาทของชาติต่าง ๆ ในสงครามรัสเซีย-ยูเครน และท่าทีของไทยต่อชาติเหล่านั้น”. ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๖. เอกสารอัดสำเนา

กระทรวงการต่างประเทศ. (๒๕๖๕). ข้อมูลประเทศยูเครน.ออนไลน์. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๕. แหล่งที่มา: <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bc-c2115e39c306000a1b8?cate=5d5bcb4e15e39c3060006870>

ชาญชัย คุ่มปัญญา. (๒๕๖๕). ยูเครนเหยื่อการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจ. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๕, แหล่งที่มา: <https://www.thaipost.net/columnist-people/93580/>

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (๒๕๖๕). ความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน : แนวโน้มที่ยืดเยื้อและผลกระทบในวงกว้าง. สืบค้นเมื่อ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๕, ออนไลน์. แหล่งที่มา: https://www.sscthailand.org/uploads_ssc/research_202209021662082564238166.pdf

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.(๒๕๖๖). สรุปผลการสัมมนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๖ เรื่อง “กรณีศึกษาความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครนกับการพัฒนากองทัพไทยในอนาคต” เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๘๓๐-๑๒๐๐ ณ ห้องประชุมศูนย์นวัตกรรมทางทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. เอกสารอัดสำเนา

สำนักข่าว BBC NEWS ไทย. (๒๕๖๕). รัสเซีย ยูเครน: โดเน็ตสค์และลูฮันสค์ สองดินแดนที่ฝ่ายกบฏประกาศแยกตัวเป็นเอกราช. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๕, แหล่งที่มา: <https://www.bbc.com/thai/international-60490769>

สำนักข่าว BBC online. (๒๕๖๕). รัสเซีย : ปูตินระดมกำลังพลสำรอง ๓ แสนนาย หลังกล่าวหาชาติ ตะวันตก“แบล็กเมล” เรื่องอาวุธนิวเคลียร์. สืบค้นเมื่อ ๓๑ เมษายน ๒๕๖๖.แหล่งที่มา: <https://www.bbc.com/thai/international-62978916>

สำนักข่าวกรองแห่งชาติ, รัสเซียประกาศกฎอัยการศึกใน ๔ แคว้นของยูเครนที่รัสเซียผนวกกรรมดินแดน. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๕, แหล่งที่มา <https://www.nia.go.th/news/page/2636/>

สำนักข่าวไทยรัฐออนไลน์. (๒๕๖๕). ทำความรู้จักประเทศยูเครนให้มากขึ้น ทำไมรัสเซียถึงอยากได้.ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๕, แหล่งที่มา:<https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/2325520>

สุพริศร์ สุวรรณิก. (๒๕๖๕). รัสเซีย-ยูเครน: ความขัดแย้งโลกระทึก. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๕, แหล่งที่มา: https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_28Feb2022.aspx

ภาษาอังกฤษ

Aljazeera. (2565). What is the significance of Russia’s Moskva warship sinking?. สืบค้นเมื่อ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๖.แหล่งที่มา: <https://www.aljazeera.com/news/2022/4/15/explainer-what-is-the-significance-of-the-moskva-sinking>

Internationalstudies (2560). Russia and Foreign policy. สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2566. แหล่งที่มา: <https://oxfordre.com/internationalstudies/display/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-292?jsessionid=AA42945EECA14E7EF96ED9F57F7F2427>

Lester W Grau and Charles K Bartles. (2565). Getting to Know the Russian Battalion Tactical Group. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2565. แหล่งที่มา <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/getting-know-russian-battalion-tactical-group>

Reuters. (2565). Factbox: Putin declares martial law in Russian-occupied parts of Ukraine: what does it mean?. สืบค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2565, แหล่งที่มา: <https://www.reuters.com/world/europe/russian-martial-law-parts-ukraine-what-will-it-mean-2022-10-19/>

Scott Neuman, Alyson Hurt. (2023). The ripple effects of Russia's war in Ukraine continue to change the world. (online). สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม ๒๕๖๖, แหล่งที่มา: <https://www.npr.org/2023/02/22/1157106172/ukraine-russia-war-refugees-food-prices>

הכנת

ภาคผนวก

- ผนวก ก สรุปลผลการสัมมนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๖ เรื่อง “กรณีศึกษาความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครนกับการพัฒนากองทัพไทยในอนาคต” เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๘๓๐-๑๒๐๐ ณ ห้องประชุม ศูนย์นวัตกรรมทางทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
- ผนวก ข ภาพบรรยากาศการจัดการสัมมนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๖ เรื่อง “กรณีศึกษาความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครนกับการพัฒนากองทัพไทยในอนาคต”

ผนวก ก สรุปผลการสัมมนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๖ เรื่อง “กรณีศึกษาความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครนกับการพัฒนากองทัพไทยในอนาคต” เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๘๓๐-๑๒๐๐ น. ห้องประชุมศูนย์นวัตกรรมทางทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

การสัมมนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๖ เรื่อง “กรณีศึกษาความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครนกับการพัฒนากองทัพไทยในอนาคต” โดยมี พล.ต. ทักษิณ สิริสิงห์ ผอ.ศสย.สพท. เป็นประธานในการสัมมนา ผู้เข้าร่วมการสัมมนา ประกอบด้วย วิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนจากหน่วยงานความมั่นคง โดยมีวิทยากรประกอบด้วย (๑) พล.อ. นิพัทธ์ ทองเล็ก ที่ปรึกษาผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (๒) อ.ดร. อดุลย์ กำไลทองเชี่ยวชาญด้านรัสเซียศึกษา และนักวิชาการอิสระ (๓) พล.อ.ต. บุญเลิศ อันทารุ รองผู้อำนวยการโรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราชและโฆษกกองทัพอากาศ และ (๔) พ.อ. เกียรติชัย โอภาโส รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหลักนิยมและยุทธศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารบก สรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

๑. ที่มา สถานการณ์ และบริบทของความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน

๑.๑ ที่มาของสถานการณ์เมื่อย้อนนับไปตั้งแต่ที่ยูเครนแยกตัวเป็นเอกราชจากสาธารณรัฐรัสเซีย ภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ในปี ค.ศ.๑๙๙๑ ซึ่งมีการให้คำมั่นสัญญาว่า NATO จะไม่ขยายพื้นที่ ทำให้สถานะยูเครนและเบลารุสที่เป็นเสมือนรัฐกันชน (Buffer State) โดยฝ่ายรัสเซียมองว่ายูเครนเป็นส่วนหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์ร่วมกัน ในขณะที่ผู้นำบางสมัยของยูเครนต้องการแยกตัวและเข้าสู่ NATO โดยในปี ค.ศ.๒๐๐๐-๒๐๐๔ ความสัมพันธ์ระหว่างยูเครนกับชาติตะวันตกใกล้ชิดเพิ่มมากขึ้น และนาโตได้ให้สัญญาที่จะให้ยูเครนได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกนาโต ต่อมาในปี ค.ศ.๒๐๑๔ ขบวนการความขัดแย้งจากการเดินขบวนของกลุ่มผู้ประท้วงสนับสนุนรัสเซียในภูมิภาคไครเมีย (Crimea) จนกระทั่งไครเมียจัดทำประชามติโดยรับรองเอกราชจากรัสเซียและไครเมียเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซียในที่สุด

๑.๒ สาเหตุของสถานการณ์หลังจากนั้นเป็นต้นมา สถานการณ์รัสเซียและยูเครนยังคงมีความขัดแย้งเรื่อยมาจนนำไปสู่ความขัดแย้งในปัจจุบัน ซึ่งขึ้นอยู่กับยุคสมัยของผู้นำยูเครน โดยในช่วงปี ค.ศ. ๒๐๑๔-๒๐๑๘ สถานการณ์ฯ สงบเนื่องจากผู้นำไม่มีแนวคิดนโยบายไปทางตะวันตก และในปี ค.ศ. ๒๐๑๙ หลังจากสเลนสกีได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นผู้นำที่มีแนวคิดนโยบายไปทางตะวันตก ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไปสู่สงคราม นอกจากนี้ยังมีปัญหาในด้านพลังงานการมีผลประโยชน์ทับซ้อนมหาศาล ซึ่งรัสเซียต้องใช้ยูเครนเป็นเส้นทางพลังงานไปสู่ยุโรปทั้งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ดังนั้น รัสเซียจึงไม่ต้องการให้ตะวันตกเข้ามาแทรกแซง จึงทำให้เกิดโครงการท่อน้ำมันนอร์ดสตรีม ๒ ซึ่งเป็นโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติความยาว ๑,๒๐๐ กิโลเมตร ลอดใต้ทะเลบอลติก เพื่อขนส่งก๊าซจากชายฝั่งรัสเซียใกล้เมืองเซนต์ปีเตอส์เบิร์กไปชายฝั่งเทศบาลลัมบีน ไปยังรัฐเม็คเคิลินบวร์ค-พอร์พ็อมเมิร์น ประเทศเยอรมนี และการเข้ายึดครอง ๔ แคว้นของยูเครนที่อยู่ในการครอบครองของรัสเซีย ได้แก่ แคว้นโดเนตสค์และแคว้นลูฮันสค์ทางตะวันออก และแคว้นเคิร์ซอนและแคว้นซาปอโรรียเซียทางใต้ โดยถือเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญสำหรับการสร้างสะพานบก (Land Bridge) เชื่อมระหว่างตอนใต้ของยูเครนกับแคว้นไครเมียที่รัสเซียผนวกรวมไปตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๑๔ ในขณะที่เมืองโอเดสซายังเป็นเมืองท่าติดทะเลดำที่มีความสำคัญสำหรับการส่งออกน้ำมันและสินค้าของยูเครนไปยังต่างประเทศอีกด้วย และนำไปสู่ความขัดแย้งในวันที่ ๒๔ ก.พ. ๒๕๖๕ ที่ผ่านมาและยังคงทวีความรุนแรงอยู่ในปัจจุบัน

๒. ผลกระทบและบทเรียนของสถานการณ์รัสเซีย-ยูเครน ที่มีต่อประเทศไทย

๒.๑ สถานการณ์รัสเซีย-ยูเครนส่งผลกระทบในทุกด้าน นอกเหนือจากด้านการเมืองและการทหารแล้ว ทั่วโลกยังได้รับบทเรียนในด้านพลังงาน เศรษฐกิจ ความมั่นคงทางอาหาร การท่องเที่ยว การค้าและการลงทุน อย่างเห็นได้ชัดเจน เนื่องจากยูเครนมีความสำคัญอย่างยิ่งทางภูมิรัฐศาสตร์ต่อรัสเซีย โดยเฉพาะการเป็นเส้นทางขนส่งน้ำมันและก๊าซ แม้รัสเซียจะพยายามแสวงหาเส้นทางขนส่งพลังงาน

เส้นใหม่ โดยเฉพาะโครงการท่อน้ำมันนอร์ดสตรีมก็ตาม จะเห็นได้ว่า ผลกระทบได้เกิดขึ้นในทุกด้านไปทั่วโลก และนำไปสู่การแบ่งฝ่ายอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

๒.๒ บทเรียนของสถานการณ์เมื่อพิจารณาถึงอาเซียน บทบาทของอาเซียนหลัก ๆ คือ อาเซียนเป็นผู้ขับเคลื่อนสถาปัตยกรรมของภูมิภาค ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อไทย หากอาเซียนสามารถกำหนดนโยบายหรือทำที่ต่อเรื่องนี้ได้ ไทยก็ควรเห็นสอดคล้องตามนั้น เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพและอำนาจต่อรองต่อมหาอำนาจ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประเด็นความขัดแย้งเรื่องภูมิรัฐศาสตร์นั้นเป็นเรื่องไม่ไกลตัวจากอาเซียนเลย โดยเฉพาะสถานการณ์ความขัดแย้งของจีนและไต้หวัน ที่อาเซียนและไทยอาจเรียนรู้บทเรียนจากสถานการณ์รัสเซีย-ยูเครน รวมถึงการแสดงออกท่าทีและนโยบายต่อความสัมพันธ์ของชาติมหาอำนาจ และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างชาติมหาอำนาจกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่า สิงคโปร์และฟิลิปปินส์มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสหรัฐฯ สำหรับ สปป.ลาวและกัมพูชา มีความใกล้ชิดกับจีน สำหรับพม่าและเวียดนามใกล้ชิดรัสเซีย ส่วนประเทศที่ค่อนข้างเป็นกลางได้แก่ บรูไน อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ส่วนไทยจะวางตัวและทำอย่างไรต่อสถานการณ์การเลือกข้าง ซึ่งที่ผ่านมา จากการที่ไทยงดออกเสียงเกี่ยวกับกรณีสถานการณ์รัสเซีย-ยูเครนนั้น ทำให้เป็นที่จับตามองต่อประชาคมโลกอย่างยิ่ง ถือเป็นการเปลี่ยนท่าทีต่อนโยบายต่างประเทศของไทยอย่างชัดเจน ที่แสดงออกว่าไทยมีความเข้าใจต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดีไม่ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้เกิดความขัดแย้งที่รุนแรงยิ่งขึ้น

๓. รูปแบบการปฏิบัติการทางทหารในความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน

๓.๑ รูปแบบการปฏิบัติการทางทหาร สภาพแวดล้อมของการปฏิบัติการ (Operational Environment) ภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างยูเครนและรัสเซีย โดยรัสเซียเป็นประเทศที่มีพื้นที่ใหญ่ที่สุดในโลกในทางประวัติศาสตร์เดิมที่ยูเครนเคยเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซีย พื้นที่ส่วนใหญ่ของยูเครนเป็นพื้นที่ราบ มีแม่น้ำหลายสายและมีแม่น้ำขนาดใหญ่หรือแม่น้ำดนีเปอร์ที่อยู่บริเวณตรงกลางของประเทศไหลจากเหนือลงใต้

รวมถึงพื้นที่สำคัญของทะเลอาซอฟ และช่องแคบเคิร์สที่เป็นทางออกสู่ไครเมียและทะเลดำ ลักษณะภูมิศาสตร์และพื้นที่การปฏิบัติการทหารของยูเครนส่วนใหญ่จะไม่มีเทือกเขาสูง จะเป็นไปในรูปแบบของพื้นที่ราบ มีลำน้ำหลายสาย โดยยูเครนเป็นพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ ๒ ของยุโรป มีประชากรประมาณ ๔๐ ล้านคน และมีหลายเชื้อชาติ สามารถเป็นแหล่งส่งออกสินค้าที่สำคัญต่าง ๆ ของโลก เช่น ปุ๋ย รวมถึงเคยเป็นแหล่งผลิตยุทธโปกรณ์ทางทหารของอดีตสหภาพโซเวียต เช่น รถถัง ยานเกราะ เป็นต้น

๓.๒ รูปแบบการปฏิบัติการรบของรัสเซียในปัจจุบัน ภายหลังจากสงครามในพื้นที่ไครเมีย รัสเซียมีการจัดกำลังทางทหารใหม่หรือที่เรียกว่า BTG: Battalion Tactical Group เป็นลักษณะการผสมกองกำลัง เหมือนการจัดกองทัพบกของสหรัฐฯ โดยข้อดีของ BTG คือมีกำลังรบหลายรูปแบบ เช่น ยานเกราะ รถถัง รถลาดตระเวน รถสายพาน จรวด ข้อเสียคือ ต้องรู้ทุกอย่างทุกเรื่องในปฏิบัติการรบ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวใช้ได้ผลกับพื้นที่ของไครเมีย (Little Green) แต่พอสงครามตามแบบในครั้งนี้ ไม่เหมือนเดิม ทำให้ยูเครนสามารถประเมินสถานการณ์และสามารถระดมกำลังพลสำรองจาก ๗ หมื่นคนเป็น ๗ แสนคนได้ จากการที่รัสเซียใช้รูปแบบการปฏิบัติการทางทหารแบบ BTG ทั้งนี้ การพิจารณาเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (Strategic End) ของรัสเซีย คือ การรักษาพื้นที่ของเขตดอนบาสไว้ให้ได้ ประกอบกับพื้นที่ของไครเมีย หากมีการยึดครองมาถึงพื้นที่โดเอสซา จะทำให้ยูเครนกลายเป็นพื้นที่ (Land Lock) ซึ่งไม่มีทางออกสู่ทะเล

๓.๓ การตอบโต้ของยูเครน ยูเครนได้รับการสนับสนุนจากประเทศพันธมิตรตะวันตก โดยมีสหรัฐฯ เป็นผู้นำ ซึ่งมีหลายประเทศให้การสนับสนุนในหลายรูปแบบ เช่น การใช้อากาศยานในกระบวนการหาข่าว สำหรับยูเครนมีการปรับตัวและตั้งรับได้ดี โดยเฉพาะด้านการยิงสนับสนุน บริษัทเอกชนของยูเครนได้พัฒนาการใช้โทรศัพท์มือถือผ่านช่องสัญญาณของ Starlink เป็นผู้เชื่อมโยงสัญญาณในสนามรบ เลือกเป้าหมายเป็นจุดได้ รูปแบบดังกล่าวมีอุปสรรคไม่จำเป็นต้องอยู่ในพื้นที่เดียวกัน

สามารถกระจายตัวในการควบคุมสถานการณ์ได้ รวมถึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ลดการสูญเสียของกำลังอิทธิรูปแบบหนึ่ง รวมไปถึงการสนับสนุนจากมิตรประเทศ เช่น Himars การยิงเป้าหมายทางลึกลงได้ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวส่งผลให้รัสเซียจำเป็นต้องผลักการส่งกำลังบำรุงถอยลงไปข้างหลังมากขึ้นทำให้การรุกยิ่งทำได้ยากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การเก็บอาวุธของรัสเซียยังคงไม่เป็นระบบ ทำให้การโจมตีคลังอาวุธเกิดการสูญเสียยุทธโศภณจำนวนมาก

๔. แนวทางและการพัฒนากองทัพไทยในอนาคต

๔.๑ ด้านการเมืองจากสถานการณ์ความขัดแย้งรัสเซีย-ยูเครน ที่อาจทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องเลือกข้าง ซึ่งจะส่งผลต่อจุดยืนของไทยในอนาคต ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาและดำเนินการใน ๔ แนวทาง คือ (๑) การทำความเข้าใจต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง (Understanding) ทั้งในมิติของตัวแสดงและเป้าหมาย (๒) การวิเคราะห์ต่อสถานการณ์ (Analysis) ที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (๓) การตัดสินใจร่วมกัน (Cooperative policy development) ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการจัดลำดับความสำคัญและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น และ (๔) แสดงจุดยืน (Remaining its standpoint) ที่แสดงออกถึงท่าทีของประเทศและความน่าเชื่อถือบนเวทีโลกอันสะท้อนต่อภาพลักษณ์ของประเทศ

๔.๒ ด้านความมั่นคง ในส่วนของกองทัพควรมีการประเมินสถานการณ์ที่จะเป็นประเด็นสำคัญ (Critical / Crisis issues) ในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการแสดงท่าทีของประเทศไทยและกองทัพ รวมถึงการพิจารณาถึงผลกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) โดยเสนอแนวทางในการพัฒนากองทัพไทย ดังนี้ (๑) กองทัพควรผลิตนายทหารนักการข่าว ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สร้างได้ยาก เนื่องจากต้องเป็นผู้ที่สามารถเชื่อมโยงสถานการณ์ในระดับต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการข่าวและความมั่นคงของประเทศ สถาบันการศึกษาของเหล่าทัพ จึงจำเป็นต้องพัฒนาขีดความสามารถของนายทหารนักการข่าวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (๒) กองทัพอากาศพัฒนากำลังพล โดยการเสริมสร้างขีดความสามารถที่จำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ของโลก เช่น รร.นกร. มีการเสริมรูปแบบการเรียนรู้ในระบบจาก Class ด้วยโครงการ 4C Plus ซึ่งประกอบด้วย Club Competition Competency และ Country ซึ่งจากผลของโครงการทำให้นักเรียนที่มีภาวะผู้นำ (Leadership) ซึ่งเกิดจากการร่วมกิจกรรม ไม่ใช่จากการสอนรูปแบบเดิม ผลผลิตที่ได้จึงเป็นกำลังพลที่มีประสิทธิภาพมากกว่าความรู้ (Knowledge) หรือทักษะ (Skill) นั่นคือ การมีจิตวิญญาณ (Soul) ในการเป็นทหาร (๓) การเตรียมความพร้อมของกองทัพอากาศ มพลังอำนาจทางทหาร (Domain) เพื่อรองรับพื้นที่ปฏิบัติการ ๕ พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ปฏิบัติการบนดิน (Land Domain) พื้นที่ปฏิบัติการในน้ำ (Sea Domain) พื้นที่ปฏิบัติการในอากาศ (Air Domain) และพื้นที่ปฏิบัติการบนห้วงอวกาศ (Space Domain) พื้นที่ปฏิบัติการด้านไซเบอร์โดเมน (Cyber Domain) เนื่องจากในปัจจุบันมีรูปแบบสงครามที่เปลี่ยนไป เช่น สงครามเป็นแบบผสมผสาน (Hybrid warfare) รวมทั้งสงครามข้อมูลข่าวสาร (Information warfare) กองทัพจำเป็นต้องนึกถึงผลประโยชน์และความมั่นคงของประเทศ รวมไปถึงด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศที่กองทัพอากาศพึ่งพาตนเอง ลดการนำเข้า รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่มากขึ้น

ภาคผนวก ข ภาพบรรยากาศการจัดการสัมมนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๖
เรื่อง “กรณีศึกษาความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน
กับการพัฒนากองทัพไทยในอนาคต”

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๖๒ ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทร. ๐๒-๒๗๕-๕๗๑๕ www.ssc-thailand.org